

כאמ"ר קרן לא עם נורמן... (מאמר מפורסם על ידי הרב...)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 25/17 קרית ספר 71919 מודיעין עלית ארץ ישראל

גליון מספר 451

הוצגה ע"י בנם הנה"צ הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לומדיו

לע"פ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת נדה דף טז – דף כב

בס"ד, טז' בסיון התשע"ב.

רוב הפוסקים. מאידך הפתחי תשובה (שם סק"ג) הביא, דהנודע ביהודה (ירא דעה סימן נה וסימן נו) פסק, דמה שאמרו וסתות דרבנן היינו לענין שלא נאמר דכבר ראתה, דכנגד חזקת אורח בזמנו בא יש חזקת טהרה, אבל לענין פרישה ביום הוסת, הוא מן התורה, דחיישינן שמא תראה, ואין חזקת טהרה על להבא.

ה' גמ', שם. הקשה בשו"ת חתם סופר (יורה דעה סימן קמב), מאי שנא משור המועד דאמרינן דבשלש פעמים החזקת למועד, אף הכא נימא דאשה זו החזקה לראות ביום זה. ותיירץ, דחזקת הוסת תליא בהרבה דברים, בבריאות הגוף ומוגו, שינוי תהלכות הגלגלים וכוכביהם, וכן משתנה על ידי אכילה ושתיה ושינה וקפיצה ומנוחה, לכך אי אפשר להחזיק שהיא רואה ביום זה כחזקה דאורייתא, דדלמא השתא נשתנה מזגה, והוא חזקה העשויה להשתנות. ובחזו"ת דעת (יורה דעה קפד, י) ביאר סברת מאן דאמר וסתות דרבנן, דמדלאל הרגישה, הוי ריעותא בחזקה. ועיין עוד בחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם (פ"ד מאיסורי ביאה הי"ב) שדייק, מהא דבבבא קמא (לז): מדמינן דין וסתות לשור המועד, ובשור המועד לא חיישינן לנגיחה בזמן העדאתו, אלא דנקבע דאם נגח מיקרי נגיחה של העדאה, ואם כן הכי נמי בוסתות דכוותה, ומדין תורה הוא רק דין קביעות שעת וסתה, אבל אינו מחייב שהיא תראה, ונמצא דלא מצינו שחזקת שלש פעמים קובעת מה יהיה בעתיד, אלא קובעת אי המקרה שיקרה הוא רגילות או שינוי. ולכולי עלמא הוי דאורייתא, והא דפליגי אי וסתות דאורייתא או דרבנן היינו אי חיישינן לראיה בשעת וסתה מדאורייתא או לא, אבל אין הכי נמי עיקר החלות דין של וסתות הוא דאורייתא, והיא ההלכה דנאמרה דימי נדה וימי זיבה תלויין בוסת. ועיין בגליונות חזון איש (שם) דהקשה, דלפי זה אמאי בראה השור שלוש פעמים ולא נגח אמרינן דחזר מהעדאתו.

ו' גמ', כאן שבדקה עצמה כשיעור וסת. הקשה הערוך לנר, (על רש"י ד"ה וסתות דאורייתא), כיון ששעת וסתה אינו רגע בעלמא, היאך תוכל לצמצם רגע של וסתה שתבדוק מיד.

ז' גמ', שם. הקשה בחידוד הלכות, הא לא משכחת בדיקה כשיעור וסת כדאמרינן לעיל (יב), ואי נימא דהכא נמי לאו דווקא בדיקה, אלא קינוח, קשיא מאי מהני הדחה מבחוץ, כיון דחיישינן שמא ראתה בשעת וסתה אכתי איכא למיחש שמא ראתה וכותלי בית הרחם העמידוהו. ותיירץ, דהכא כיון דעיקר החשש שמא ראתה ונפל לארץ, וכמו שכתב רש"י ד"ה וסתות דאורייתא ולא חיישינן שמא נימוק, הלכך כיון דבדקה מיד תוך שיעור וסת, בהכנסת העד לאותו מקום, תו ליכא חשש שמא נפל לארץ, כיון שהתחילה בבדיקה בתוך שיעור וסת, ובשעת בדיקה עצמה אין חשש שמא נפל לארץ,

דף טז ע"א
א' רש"י ד"ה וסתות דאורייתא או דרבנן, בתוה"ד, ודם חזאי ונפל לקרקע. הקשה הערוך לנר, אי להא חיישינן, אמאי מהני הא דבדקה עצמה בשעת הוסת, הא אפשר דראתה קודם הבדיקה או לאחריה, שהרי זמן הוסת אינו רגע בעלמא.

ב' רש"י ד"ה חוששת לוסתה וחוששת לראייתה, בתוה"ד, וקא סלקא דעתין דהוא הדין נמי אם בדקה וכו'. פירש המהרש"א, דלרש"י הסלקא דעתא דגמ', דבראתה נמי לא מטמאה משעת וסתה, אלא אי אמרינן וסתות דאורייתא, אבל למאן דאמר וסתות דרבנן, לא מטמאין אלא משעת ראייתה. ומשום הכי סברה הגמ' דסבירא ליה וסתות דאורייתא, ולפי זה צריך לומר דהוה מפרש למאי דאמר רב להלן בדקה ומצאה טמאה, טמאה משעת וסתה, היינו כפי שביאר רבי זירא דסבירא ליה נמי וסתות דאורייתא. ועיין מה שכתבנו באות הבאה.

ג' תוס' ד"ה אלמא וסתות דאורייתא, בתוה"ד, והלא אפילו אי וסתות דרבנן וכו'. הקשה בגליון הש"ס להגרע"א, מאי קשיא להו, דלמא לישנא קמא סברה דאי הוי וסתות דרבנן לא מטמאין למפרע לחוש לוסתה, ובהא פליג לישנא בתרא, ומה שהוכיחו תוס' לעיל (ט). ד"ה הא, נימא דהיינו ללישנא בתרא דרב סבר וסתות דרבנן, ואפילו הכי מטמאה משעת הוסת, ולישנא דהכא פליג עלה. נוכמו שפירש המהרש"א בדברי רש"י ד"ה חוששת, הובא באות הקודמת. והחזון איש (יורה דעה סימן עט אות ה) כתב, דההכרח של תוס' דמטמאין למפרע אפילו אי וסתות דרבנן, מלישנא דרבי יהושע דאמר "תבדק", וקאי אדרבי אליעזר, ומשמע דמודה דאם על ידי בדיקה תמצא טמאה תהיה טמאה למפרע, כרבי אליעזר, דאי לאו הכי הוי ליה לפרש, דתבדק ותטמא רק מכאן ולהבא, אי נימא דגם בהא פליג אדרבי אליעזר, ולכך סברי התוס' דלכולהו לישני, אפילו אי סבירא לן וסתות דרבנן, בנמצאת טמאה מטמאה משעת הוסת.

ד' גמ', אלמא וסתות דרבנן. כתב הר"ן (שבועות א: מדפי הרי"ף ד"ה או יום), דהא דדרשינן בשבועות (יח:), מוזהרתם את בני ישראל, מכאן אזהרה לבני ישראל שיפרשו סמוך לוסת, היינו אסמכתא בעלמא, שהרי קיימא לן וסתות דרבנן, וכמו שכתב הרשב"א (תורת הבית שער הפרישה ד.), דפרישה סמוך לוסתה אינה אלא מדרבנן. וכן כתב הריטב"א לעיל (טו). ועיין מה שכתב הבית יוסף (יורה דעה קפד, ב) בדעת הרא"ש (יבמות פ"ו ס"י). אמנם הרא"ה (בבדק הבית שם), כתב דאפילו למאן דאמר וסתות דרבנן משהגיע וסתה אסורה כל אותה עונה מן התורה, כדילפינן מוזהרתם. ולענין הלכה פסק הש"ך (יורה דעה קפד סק"ה), דהפרישה אינה אלא מדרבנן כהסכמת

דאי הוי דם הויא חזי ליה על העד.

(ח) גמ', רב נחמן בר יצחק אמר בוסתות גופייהו וכו'. לפי דבריו נמצא דרב סבר דוסתות דרבנן, ומסתבר דהלכה כותיה כיון דקיימא לן כרב באיסורי, כדאייתא בבכורות (מט); ואם כן לכאורה צריך עיון היכי אמרינן לעיל תרי לישני בשיטת רב נחמן, אי סבירא ליה וסתות דאורייתא או וסתות דרבנן, הא ודאי דפסק כהלכה היוצאת מדבריו. אמנם לכאורה לפי מה שכתבו התוס' בגיטין (לא): ד"ה אנא, דבסתם רב נחמן שבש"ס אינו רב נחמן בר יצחק, אלא רב נחמן בר יעקב, אתי שפיר. (ש.א.ג.).

(ט) גמ', ורבי יהושע אומר תיבדק. וכן פסק הטור (יורה דעה קפד), דאשה שיש לה וסת אסורה עד שתבדוק. וכתב הבית יוסף (שם אות ט), דכל פסקו הרמב"ן (בהלכותיו פ"ה ה"א), והרשב"א (תורת הבית טו). והיינו דוקא באשה שיש לה וסת קבוע, אבל באין לה וסת קבוע ועבר יום הוסת, כיון שלא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה, וכמו שפסק הטור (שם בסוף הסימן), ומקורו מהרשב"א (תורת הבית ד:). אמנם הר"ן (שבועות ה. מדפי הרי"ף ד"ה גרסינן) כתב, דדעת הרי"ף (שם ד:): והרמב"ם (פ"ד מאיסורי ביאה ה"ט), דאפילו בוסת קבוע, נהי דבשעת הוסת בעיא בדיקה, מכל מקום אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה. והוסיף, דלדבריהם צריך לפרש דמאי דאמר רבי יהושע "תיבדק", היינו בשעת הוסת, ולא למימר דאסורה עד שתבדק. ובחידושי הרמב"ן לעיל (טו). כתב, דלדעת הרי"ף והרמב"ם, יש לפרש דמאי דאמר רבי יהושע היינו לטהרות, דגבייהו מחמירין לבדוק גם אחרי הוסת, אבל לבעלה אינה צריכה בדיקה אחר יום הוסת.

(י) תוס' ד"ה ומר סבר וסתות דרבנן, נראה דדוקא במרגשת שבא דם זה מן המקור וכו'. כתב החזון איש (יורה דעה סימן פא), דאף אם מרגשת שהמכה מוציאה דם, מכל מקום אי אפשר לטהר משום כך הרבה פעמים, ולומר דבכל הוסתות שמרגישה שהמכה מוציאה דם טהורה, שהרי אינה מסולקת דמים, והיתה למודה לראות בזמן הוסת, אלא מטהרים וסת אחת או שתיים ותולים במכה, כיון שמרגישה שמוציאה דם, דעכשיו אפשר לטהר, אבל לא לעולם.

(יא) בסוה"ד, וכי לעולם לא תהא נדה וכו'. כתב החזון איש (יורה דעה סימן פ אות יא), דיסוד סברתם, דמדמינן לשני שבילין ובאו לשאול בבת אחת, דאי אפשר לטהר את שניהם, כיון שודאי אחד מהם טמא, והכא נמי דיינינן לכל הוסתות העתידות יחד, וכיון שאי אפשר לטהר לעולם, דעל כרחין יש ימים שתהא טמאה, לא מטהרים אותה אפילו עכשיו, ומטמינן לכולם.

דף טז ע"ב

(יב) תוס' ד"ה בית שמאי (הנמשך מעמוד א'), בתוה"ד, והא דקתני צריכה היינו כלומר שהיא מכינה כדתנן וכו'. ובחידושי הריטב"א ביאר בשם הרמב"ן, דנקט האי לישנא משום דאפילו בדיקות שלו מחמתה הן, היינו משום דמים דאית בה, לכך קתני צריכה.

(יג) גמ', אמר רבי יהושע רואה אני את דברי בית שמאי. כתב המצפה איתן, דרבי יהושע לשיטתו דאית ליה בעירובין (ז), דאין משגיחין בבת קול, ולכך לא השגיח בבת קול שאמרה דהלכה כבית הלל לגבי בית שמאי.

(יד) גמ', תניא נמי הכי. כתבו התוס' ד"ה לא יבעול וישנה, דמלשון "אבל לבעלה מותרת" משמע היתר גמור, אפילו לבעל נפש. אבל בחידושי הרמב"ן כתב, דאין מכאן ראייה שאין לבעל נפש לבדוק, אלא דמוכיחים דאותה בדיקה דווקא לטהרות ולא לבעל, וכן מצינו עוד בתלמוד "תניא נמי הכי" שאינו ראייה ממש. ובחידושי הריטב"א פירש עוד, דהראיה מדהאריך התנא כולי האי ולא הוסיף לפרט דבעל נפש בודק, משמע כרבא דלא צריך כלל

לבדוק.

(טו) גמ', אסורה לשמש עד שתבדוק. כתב בחידושי הרמב"ן, דבבדיקה נוספת שפיר מותרת, שאי אפשר להחמיר עליה יותר מדאי, ואין לנו לחוש שמא בעד שבדקה בו היה דם, אלא כל שאם בדקה עצמה עכשיו ומצאה טהורה, שפיר דמי.

(טז) רש"י ד"ה זו מוכיחה קיים, בתוה"ד, ולמחר תראה בו וכו' דכי אצרכוה רבנן לשמש בעדים משום טהרות הוא וכו'. אמנם בחידושי הרמב"ן והריטב"א, פליגי, וסברי דודאי עד שלפני תשמיש צריכה לבדוק אותו לראות שאין בו דם, כיון דבדיקה זו לבעלה, והכא דאינה צריכה לבדוק מיד אלא עד למחר, איירי לגבי בדיקה דלאחר תשמיש שהיא לטהרות.

(יז) גמ', אסור לאדם שישמש מיטתו ביום. כתב בהגהות היעב"ץ, דאף דלתלמיד חכם הותר במאפיל בטליתו כדאמרינן לקמן (יז), אפילו הכי נקט לשון סתמא, למימרא דאף לתלמיד חכם לא שרי אלא מדוחק, או שאין לו שעה פנויה בלילה דקביע ליה תלמודו, וצריך לאותו דבר ביום, אבל אי לאו הכי אף הוא בכלל האיסור.

(יח) גמ', ריש לקיש אמר מהבא וכו'. כתב הערוך לנר, דלכאורה יש ג' נפקותות בין טעמו דרבי יוחנן לדריש לקיש, א. דלטעם דרבי יוחנן "דיום לא ניתן להריון", לא יאסר לשמש מטתו ביום, אלא בבעל לשם הריון, אבל מעוברת מניקה זקנה וקטנה יהיה מותר, אבל לטעמיה דריש לקיש "שמא יראה בה דבר מגונה" יהיה אסור. ואפילו לפי מה שפירש המהרש"א, דטעמיה דריש לקיש שמא תתבזה בעיניו ויפרוש ממנה ויבטל מפריה ורביה, דלא שייך בזקנה, כיון דבלאו הכי אינה בת בנים, מכל מקום במעוברת ומניקה וקטנה שבאות לפריה ורביה, איכא נפקותא. ב. במשמש בבית אפל ומאפיל בכסותו, דלרבי יוחנן אסור ולריש לקיש מותר דלא שייך בזיון כדאמרינן לקמן (יז). אליביה דרב חסדא. ג. במשמש בלילה לאור הנר, דלרבי יוחנן יהיה מותר דעל כל פנים לילה הוא, ולטעמיה דריש לקיש אסור כמבואר לקמן, דפשיטא לגמ' דלא ישמש לאור הנר משום שמא תתגנה. ולפי זה הקשה מה פריך אריש לקיש, האי קרא דרבי יוחנן מאי דרש ביה, וכן לרבי יוחנן, האי קרא דריש לקיש מאי דרש ביה, דלמא כל א' סבר נמי טעמא דאידיך, ואצטריכי תרי טעמי לאסור בין במשמש שלא לשם הריון ובין בבית אפל ובין לאור הנר, ואפילו נימא דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש, הרי הלכה כר' יוחנן, והיאך אמר רבא לקמן, ואם היה בית אפל מותר, הרי הוא עצמו אמר ביבמות (לו), רבי יוחנן וריש לקיש הלכה כרבי יוחנן בר מתלת, והרי לטעמיה דרבי יוחנן גם בבית אפל יאסר. ואין לומר דלילה ויום לא נתלה "בעת" אלא "באור וחשך", ומשום הכי לילה לאור הנר מקרי יום, ויום בבית אפל מקרי לילה. דזה אינו, דבחולין (יג): אמר רב אשי דייקא נימא דקתני התם דומיא דיום והכא דומיא דסומא, עיין שם, משמע, דוקא מדקתני דומיא דיום ודומיא דסומא, הא לאו הכי הוי לילה לילה ממש, ואין חילוק בין יש אור הנר לאין אור הנר. וכתב שכן העיר גם בסדרי טהרה. ועיין בחידוד הלכות לקמן (יז).

(יט) גמ', חכם או טיפש. כתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות תשובה ה"ב), כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם או חכם או סכל. והקשה בהגהות מימוניות (שם אות א), דמסוגיין משמע, שהקדוש ברוך הוא קובע אם יהיה חכם או טיפש. ותירץ בשם המהר"ם מרוטנבורג בהיותו בבית האסורים, דמה שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה, היינו דביד האדם לאחוז בחכמה או בסכלות, ומאי דאמרינן בסוגיין, היינו אם יהיה לו לב חכם או טפש. ועיין בעבודת המלך שהעיר שכבר הרמב"ם פירש כן בפירוש המשניות (בהקדמה למסכת אבות פ"ח), כי אי אפשר שיוולד האדם מתחילת ענינו

הדרך היוזמי

מסכת נדה דף טז – דף יז

טז' בסיון – יז בסיון התשע"ב

כתב, דתינוק שאינו יודע לדבר כבהמה דמי ושרי.

(ד) **תוס'** ד"ה **מקרקש זגי**, בתוה"ד, וקשה לרבינו תם דאין זה מידת צניעות. ובערוך **לנר** תירץ, דאפשר שהם לא ידעו מפני מה מקרקש, רק היה סימן לבני הבית, שאם שומעים קול קרקוש פעמונים עלינם לצאת מהחדר.

(ה) **בא"ד**, מקרקש גזי זבובים. כתב **הערוך לנר**, דתיבת "זבובים" טעות סופר הוא, וצריך לגרוס "דבורים", דגזי דבורים הם ולא זבובים.

(ו) **בא"ד**, **דאמר בככורות דבש הגזין וכו'**. אבל **הרמב"ן** דחה פירוש זה, דאין שם הדבורים "גזין", אלא "הגזין" שמן. עוד הקשה הרמב"ן, דאין לשון קרקוש אלא על פעמונים. לכך פירש, שהיה מקשקש בפעמונים כדי שיברחו העכברים ותרנגולים.

(ז) **גמ'**, **ומציירי וחתמימי**. כתב **הערוך לנר**, דנקט הכי לרבותא, דאמרינן **בחולין** (קד:), דאמציירי וחתמימי לית ליה לשדים רשות, אף על פי כן רוח רעה שולט עליהן.

(ח) **גמ'**, **אבל שייר עיקרן או קליפתן**. בהגהות **היעב"ץ** דייק מינה, דאפילו הם קלופין, [דהרי בקלופין עסקינן], אלא שקליפתן מעורה בהם, או שנשתייר מקצת קליפה שרי. וכן כתב **הערוך לנר**.

(ט) **גמ'**, **שם**. כתב **הסמ"ק** (סימן קעא), דיש בני אדם שאינן אוכלין שומים שחוקים בערב שבת מטעם רוח רעה, ויש שאינם חוששים כיון שלחם מעורב בתוכן, ויש שמשמים קליפת השומין לתוכן. ובהגהות **מרדכי** (שבת פרק המוציא סימן תסא) כתב, דאפשר דהאידינא אין רוח רעה זו שכיח בינינו. וכעין שכתבו **התוס' חולין** (קז:), ד"ה **התם**.

(י) **גמ'**, **והלן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה**. פירש **רש"י** ד"ה **רוח טומאה**, דהיינו רוח של אוחזי עינים. והקשה **המהרש"א** (בחידושי אגרות), **דבסנהדרין** (סה:), אמרינן דמעונן (לדעת רבנן) היינו האוחז את העינים, ודורש אל המתים היינו הלן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה, וחזינן דתרי מילי נינהו. וכתב **הערוך לנר**, דיש לפרש דמה שלן הוא כדי שתשרה עליו רוח טומאה שידע לאחז את עיניים, אבל מעונן הוא מעשה אחיזת עינים עצמו.

(יא) **גמ'**, **זימנין דמסכנין ליה**. הקשה **המהרש"א**, הא איסורא נמי איכא דהיינו דורש אל המתים. ותירץ על פי דברי **הבית יוסף** (יורה דעה סימן קעט), דדוקא אם מרעיב עצמו ולן בבית הקברות אסור (כלשון הברייתא **בסנהדרין** סה:), אבל בלא מרעיב עצמו שרי, והכא מיירי בלא מרעיב עצמו. ו**הערוך לנר** כתב, דהא דאמר זימנין דמסכנין ליה לא אתי אלא לפרש אמאי דמו בראשו, אבל אין הכי נמי דאיסורא נמי איכא, ולא אתינן לאפוקי מינה אלא להוסיף דדמו בראשו.

(יב) **גמ'**, **אמר רבא ואם היה בבית אפל מותר וכו'**. הקשה **הערוך לנר לעיל** (טז:), כיון דהאי היתירא קאי רק לטעמא דריש לקיש, וקיימא דהלכתא כרבי יוחנן לגבי ריש לקיש, כדאמר רבא גופיה **ביבמות** (לו), איך היתיר רבא בבית אפל, ונשאר בצריך עיון.

(יג) **גמ'**, **ואם היה בית אפל מותר ותלמיד חכם מאפילו בכסותו**. כתב **הרמב"ם** (פכ"א מאיסורי ביאה ה"י), וכן אסור לישראל לישמש מיטתו ביום שעזות פנים היא לו. ואם היה תלמיד חכם שאינו בא להמשך בכך הרי זה מאפיל בטליתו ומשמש, ואין נזקקין לדבר זה אלא לצורך גדול. וכתב **המגיד משנה** (שם), דהרמב"ם לא הביא הקולא דבית אפל, כדי להרחיק האדם מהרגל תשמיש.

(יד) **גמ'**, **אמר רב הונא ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום**. ופירש **רש"י בשבת** (פו), ד"ה **דקאמר רב הונא**, דהיינו משום דכתיב "בוזה דרכיו ימות", דבעי צניעותא שלא יסתכלו. והעיר **הערוך לנר**, דרש"י לעיל

בטבע בעל מעלה, ולא בעל חסרון, כמו שאי אפשר שיוולד האדם בטבע בעל מלאכה מן המלאכות, אבל אפשר שיוולד בטבע מוכן למעלה או לחסרון, בהיות פעולות האחת יותר קרובות וקלות עליו מפעולה האחרת, אבל האדם צריך להתעורר מעצמו להשתמש בכוחותיו, ואם ולא יעורר כחותיו ישאר סכל בלי ספק, ועיין במה שהרחיב **השל"ה** (בתולדות אדם בית הבחירה אות ש).

(כ) **תוס' ד"ה מלאך**, אבל על הלידה אין שום מלאך ממונה כדאמר בריש תענית וכו'. ו**בתוס' הרא"ש** הוסיף, דאף ההריון הוא בכלל ה"מפתח של חיה" שביד הקדוש ברוך הוא, וביאור הגמ' כאן, דהקדוש ברוך הוא נותן את ההריון ואחר כך המלאך מתעסק בו.

(כא) **גמ'**, **הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים**. (בהקדמה למסכת אבות פרק ח' ד"ה אבל הלשון) ביאר, דכוונת הגמ', שהענינים הטבעיים אשר אין לאדם בהם בחירה, כגון אם יהיה ארוך או קצר וכדומה, בידי שמים. אבל, המצוות והעבירות אינם בידי שמים, אלא תלוי בבחירת האדם, ויראת שמים כולל כל מיני המצוות.

(כב) **תוס' ד"ה הכל**, בתוה"ד, ועוד דהרבה דברים תלויים במזל. ו**בתוס' הרא"ש** כתב, דאף שמולו נוטה לאחד מהדרכים. ביד האדם להתחזק על יצרו. ועל דרך זה כתב נמי **הרמב"ם** (פ"ה מהלכות תשובה ה"א), הא דרשות כל אדם נתונה לו להטות עצמו לדרך טובה, עיין שם.

(כג) **גמ'**, **אם כן נכתוב קרא גבר הורה**. פירש **רש"י** ד"ה **מאי הורה**, דר' יוחנן דרש תרווייהו. וכתב **הערוך לנר**, דפשיטא ליה הכי, מדמצינו **בסנהדרין** (צו). דר' יוחנן עצמו אמר, ויחלק עליהם לילה מלאך יש ולילה שמו, ומייתי מקרא ד"הלילה אמר הורה גבר", וכן כתב **המהרש"א** (חידושי אגרות), ועיין שם שביאר דהשוו ב' הדרשות, דכיון דנמרוד היה גבור ציד, כיון שכבר נגזר עליו להיות גבור, ואפילו הכי אברהם נצחו על ידי שבוכותו נשתלח מלאך הגזירה ששמו לילה לשנות אותה, ושיהיה אברהם מחליש גבורתו ומנצחו. אכן **הערוך לנר** כתב, דהלשון "המלאך שנודמן לאברהם לילה שמו" לא משמע כן, דנודמן משמע שהיה מזומן מכבר לתשועתו. ולכן פירש, דאין גבור או חלש דבר מוחלט ויש גבור גדול, וגבור בינוני, שהוא קטן ממנו, וכן אפכא. ועל כן גזרת גבור או חלש, היינו שנגזר עליו מדת גבורתו. ומה שאברהם נצחו היה בנס גדול, כי היה עמו חיל גדול ועל כרחך נגזר עליו כן מתחלת ברייתו, על ידי מלאך לילה על פי ה':

(כד) **גמ'**, **הקב"ה שונאן ואין אני אוהבן**. הקשה **הבן יהוידע**, כיון דהקב"ה שונאן צריך שגם הוא ישנאם ולשון אין אני אוהבן לא משמע ששונאן. וביאר הכונה, דאין אני אוהבן מצד טבעי ומוזגי, אבל אין הכי נמי ודאי ישנאם מחמת שהקב"ה שונאן. ועיין **במהרש"א** (חידושי אגרות).

דף יז ע"א

(א) **גמ'**, **ומשתין מים ערום**. פירש **רש"י שבת** (סב:), ד"ה **ערום**, דלאו דווקא ערום, אלא אורחא דמילתא נקט, מתוך שהוא ערום אינו יוצא לחוץ להשתין, דטירחה היא לו ללבוש ולצאת.

(ב) **תוס' ד"ה ומשתין**, דאמר בשבת דקשה לעניותא. ופירש **רש"י** (שם) ד"ה **לפי עניות**, דהטעם משום דאמרינן **בפסחים** (קיא:), דשרא דעניותא "נביל" שמיה ונביל קרי ליה, ואוהב מקום מיאוס. וכיון דמאוס להשתין מים לפני מיטתו, בא לשם שר של עניות.

(ג) **גמ'**, **והמשמש מיטתו בפני כל חי**. כתב **הטור** (אורח חיים סימן רמ סק"ו), דהיינו דוקא בניעור, אבל בישן שפיר דמי. וכתב עוד, דמסתברא במחיצת עשרה לא מהניא, אף דמהניא לגבי ספר תורה כיון דמשום צניעות הוא. עוד

כא) מתני', נמצא בפרוודור ספיקו טמא. הקשו התוס' לקמן (מב: ד"ה שהוציא, דאמרין התם דאין האשה טמאה לידה עד שיוציא ראשו מחוץ לפרוודור, וכל זמן שהוא בפרוודור לא חשיב לידה, ואם כן אמאי נחשב כאן שיצא הדם. ותירצו, דהכא מיירי אחר שיצא לחוץ, (אלא דמעיקרא נמצא בפרוודור). אי נמי כתבו, דיש לחלק בין לידה דבעי מחוץ לפרוודור לדם נדה דטמא בפרוודור. וכתב החזון איש (יורה דעה סימן קה סק"א), דאמרין לקמן (מא:), דמבין השיניים ולחוץ טמא, ותוס' שנסתפקו בדם הנמצא בפרוודור עצמו, צריך לומר דנסתפקו אי הפרוודור הוא חוץ מבין השיניים או לפנים מבין השיניים. אמנם ברמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה ה"א) מבואר, דהפרוודור מחוץ לבין השיניים.

כב) מתני', לפי שחזקתו מן המקור. הקשה בשו"ת נודע ביהודה (קמא יורה דעה סימן נה), במאי איירינן אי הרגישה פתיחת המקור ודאי מן החדר בא, ולא בעינן לחזקתו מן המקור, ואי לא הרגישה מאי מהני חזקתו מן המקור. הא אמר שמואל לקמן (נו:), דאין האשה טמאה נדה עד שתרגיש בבשרה. והפליתי (סימן קפג סק"א) תירץ, דיש לומר דלא הרגישה, אבל כיון דאמרין שחזקתו מן המקור תלינן דהרגישה ולא אדעתה. אלא דהנועד ביהודה הקשה, אמאי כי שקלינן וטרינן אדברי שמואל לקמן (נו:), לא מקשינן ממתניתין דהכא, ונשני הכי דאימור הרגישה ולא אדעתה, ולכך הוכיח מהכא דלא בעינן דווקא הרגשת פתיחת המקור, אלא אפילו הרגישה זיבת דבר לח נטמאת. ובחידושי החתם סופר כאן, הביא דבריו. ועיין בחזון איש (יורה דעה סימן קז סק"א), דכתב דאיירי שהרגישה ולא הבחינה מאין יצא, דהוי הרגשה לטמא, [והיינו דסבירא ליה דגם בבא מעליה יש הרגשה]. או דהיה דבר שמנע את הרגשתה.

כג) גמ', החדר מבפנים והפרוודור מבחוץ ועלייה וכו'. פירש רש"י ד"ה חדר מבפנים ופרוודור מבחוץ, שניהם זה אצל זה בעובי גופה חדר לצד אחוריה ופרוודור לפנייה וכותלי רחם למטה באמצע פרוודור ודרך שם דמים יוצאים. ובד"ה ולול פתוח כתב, דמי עלייה באין לפרוודור דרך הלול. אבל הרמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה ה"ג וה"ד) פירש, משל משלו חכמים באשה הרחם שנוצר בו הולד הוא הנקרא מקור, והוא שדם נדה וזבה יוצא ממנו וקוראין אותו חדר לפי שהוא לפני ולפנים, וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד, ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוודור, כלומר שהוא בית שער לרחם. ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוודור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות, ולמעלה מן החדר ומן הפרוודור בין חדר לפרוודור הוא המקום שיש בו שתי ביצים של אשה, והשבילים שבהן מתבשלת שכבת זרע שלה מקום זה הוא הנקרא עליה, וכמו נקב פתוח מן העליה לגג הפרוודור ונקב זה קוראין אותו לול, והאבר נכנס לפניו מן הלול בשעת גמר ביאה. ועיין בחידושי חתם סופר לקמן (יח:), דכתב, דאחרי החקירה מפי ספרים וסופרים חכמי וספרי הניתוח אי אפשר לנו להכחיש המציאות, שאינו כפירוש רש"י ותוס' וציוור מהר"ם לובלין, ואין לנו אלא מה שכתב הרמב"ם. ותמצא הציוור הנכון בספר מעשי טוביה ובספר שבילי אמונה. ועיין באות הבאה ובאות כז.

כד) גמ', ולול פתוח. כתב הערוך לנר, דפתח הלול לפרוודור אינו מכון נגד פתח הפרוודור לחוץ כמו שצייר המהר"ם, אלא, פתח הלול הוא לצידו החיצון של הפרוודור, ופתח הפרוודור לחוץ הוא באמצע הפרוודור, ועיין באות הקודמת ובאות כז.

כה) גמ', ספיקו טמא אמרת לן מר. פירש רש"י ד"ה ספיקו טמא, מדקתני מן הלול ולחוץ ספיקו טהור. וביאר המהר"ם כוונת רש"י, דאי היה מטמא

(טז: ד"ה בזה דרכיו פירש באופן אחר, דמשמש ביום בא לידי בזיון שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו. ותירץ, דלעיל דיליף ריש לקיש איסור מהאי קרא, הוצרך רש"י לפרש דלא תתבוה, דאסור או משום "ואהבת לרעך" או משום "בטול פריה ורבייה", אבל לרב הונא דלא קאמר אלא משום צניעות, הוצרך רש"י לפרש ד"בזה דרכיו" היינו שהוא לו לבזיון אם אינו נוהג דרך צניעות.

טז) גמ', היו משמשין מטותיהן ביום כו'. הקשה המהרש"א, אמאי לא בעי למימר דאיירי בבית אפל, והא דהזכירו לשבח משום דאגב דאיכא אונס שינה בלילה הזכירן לשבח כדמסיק. ותירץ, דאם כן הוה ליה לפרושי דהיו משמשין ביום בבית אפל. עוד תירץ, דלרבי יוחנן לעיל (טז: דאית ליה טעמא משום דיום לא ניתן להריון, ליכא למשרי בבית אפל ולכך פריך שפיר. ועיין מה שכתבנו לעיל (טז: דאית יח.

טז) גמ', נוהגין טומאה וטהרה בשלגים. כתב הערוך לנר, דמה ששבוהו חכמים על כך אף שלא עשו אלא על פי הדין, שהרי בחשב למשקה מקבל טומאה. מפני שלא היה הדין פשוט כל כך, ולכך שבחום שידעו ונהגו על פי הלכה. עוד ביאר, דהם החמירו לנהוג טומאה וטהרה גם בלא חשב עליו מפני שלא ניכר לכל אם חישב או לא, ועל כן שבחום.

יז) גמ', נטהר מקצתו נטהר כולו. בר"ש (פרק ג' טהרות משנה ב) תמה, אמאי להחמיר לא הוי חיבור ונטמא מקצתו ולא נטמא כולו, ולהקל הוי חיבור ונטהר כולו. ותירץ, דלענין לטהר בהשקה, הטעם שנטהר כולו, הוא משום דתנן במקוואות (פ"ז מ"א), דשלג מעלה מקוה וכשר לטבילה, נמצא אם כן דכשהושק מקצת השלג למקוה, הוי כהושק כולו, שהרי כולו נוגע זה בזה, והוי ליה כנוגע במקוה עצמה, דהשלג שליד המקוה נהיה נמי מקוה, וכן הלאה, אבל לענין טומאה אין דברים הנוגעים זה בזה נחשבים כאחד. ועיין עוד בחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם (פ"ז מטומאת אוכלין ה"ה), דנקט דטהרת השקה משום דעל ידי החיבור למקוה חל ביה שם מקוה, ולכך לא בעי שיעור עירוב שהוא כשופרת הנוד. אבל רש"י ד"ה נטהר מקצתו כתב, דהוא משום שהשלג בטיל לגבי המקוה. ועיין בקובץ שיעורים (פסחים אות קנז), דלרש"י דין השקה היינו מדין ביטול, וכמו שכתב רש"י בחולין (כו: ד"ה משחהחמיץ, דהא דלא מהני השקה ליין משום דטעמא לא בטיל.

יח) גמ', נטמא מקצתו לא נטמא כולו. הנה לשיטת התוס' בפסחים (יד: ד"ה איכא משקין, דמשקין מטמאין בפחות מרביעית, לכאורה צריך עיון אמאי לא נימא דהשלג שנטמא מטמא את השלג שלידי ינעשה ראשון וכן הלאה, כיון דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה. ולכאורה נראה, דמהאי טעמא כתב הגר"א בביאור לתוספתא (טהרות פ"ב), דנפקא מינה לענין טבול יום, דפוסל ואינו מטמא משקים להיות תחילה כדתנן בפרה (פרק ח משנה ז), ועל כן השלג שנטמא נהיה שלישי ואינו יכול לחזור ולטמא השלג הנוגע בו].

יט) גמ', אמר אביי כגון שהעבירו על אויר תנור. כתבו בחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א, דהכי נמי הוי מצי לאוקמיה כגון שנטמא באהל המת, או בהיסט הזב והזובה, ושאר המטמאים במשא, אלא דנקט חד מתרי תלת טעמי.

כ) רש"י ד"ה על אויר תנור, ושרץ בתוכו. כתב הרש"ש, דלא בעינן דווקא שיהא השרץ בתוכו בשעת העברת השלג באוירו, אלא כל שפעם היה שרץ באויר התנור ונטמא התנור, נעשה הכלי חרס ראשון ומטמא אוכלין ומשקין מאוירו.

בכיון דודאי נגעה שליה בבית ריעא חזקתו, ודיינין בשליה, וממילא דין הבית מוכרע, ולית לן למיזל בתר חזקת הבית, וכסברא זו כתבו גם בחידושי הרמב"ן והרשב"א לקמן (בעמוד ב').

(ב) תוס' ד"ה שליא בבית, בתוה"ד, וכיון דסבר רבי שמעון רוב נימוקין. כתב בחידוד הלכות, דאין הכרח לומר דסבירא ליה לרבי שמעון דרוב נימוקין, דאיכא דסבירא להו דאינו אלא מחצה על מחצה, ורבי שמעון לטעמיה דלעיל (ג), דלא ילפינן ספק טומאה ברשות היחיד מסוטה, ולכך הכא בשליא דאיכא חזקת טהרות, אית ליה לרבי שמעון דאפילו בפלגא ופלגא מטהרים.

(ג) בסוה"ד, דהוי ליה ספק טומאה ברשות היחיד. הקשה הערוך לנר, דבסוגיין קרי לשליא טומאת אשה, ואם כן הויה ליה כטומאה על ידי ראיית גופה, ותוס' לעיל (יז): ד"ה ואין כתבו, דלא ילפינן מסוטה לטמא ברשות היחיד בספק טומאת ראייה, אלא בספק טומאת מגע.

(ד) גמ', המפלת יד חתוכה. פירש רש"י ד"ה יד חתוכה, דהיינו שהיא מחותכת בצורתה בחיתוך אצבעות. והקשה בחידושי הר"ן לקמן (כח.), אמאי בעינן שתהא חתוכה, הא אפילו הפילה שפיר אמו טמאה לידה. ותיירץ, דהתם בשפיר אין לנו במה לתלות שגם הולד אטום, מה שאין כן הכא אם הפילה יד אטומה, רגליים לדבר שכשם שהיד אטומה כך הגוף כולו אטום, ואין אמו טמאה.

(ה) רש"י ד"ה אמו טמאה לידה, בתוה"ד, דמחזקינן ליה בלידה ודאית ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה. הקשה בחידוד הלכות, דלקמן (כח.), אמרינן דהמפלת יד חתוכה אין לה ימי טהרה, דאימא הרחיקה לידתה, אלא דנידונית כודאי יולדת לענין דחייבת קרבן והוא נאכל לכהנים. וכן הקשה בגליון הש"ס להגרע"א. ותיירץ, בחידוד הלכות, דסבירא ליה לרש"י דרבי יוחנן פליג אסוגיא דלקמן, ועיין שם שביאר מה הכריח את רש"י לומר כן.

(ו) תוס' ד"ה ותו, בתוה"ד, אף על גב דרבי מאיר קתני לה. העירו הרש"ש והערוך לנר, דאין מכאן הכרח, דאפשר דרבי יוחנן מנה כל אלו דפסקינן כוותיה, והתם כיון דרבי סתם כרבי מאיר אלמא הלכתא כוותיה, ולכך הוא נמנה אף דהוי דעת יחיד, דכך הוא ההלכה.

(ז) בא"ד, ויש לומר דהתם מסייע חזקת האדם. כתב הערוך לנר, דצריכים לפרש דתוס' לא כווננו דמסייע חזקת האדם, אלא מסייע חזקה לרוב, דהיינו שחזקת דמים מן האשה מסייע לרוב באופן שאין ספק כלל. ועל דרך זו הגיה בהגהות רבי שמחה מרעסוי, "חזקת הדם". אבל התוס' הרא"ש, כתב, דאיכא חזקת אדם שהוא בחזקת שאינו רואה, ולכך מסתבר לתלות באשה.

דף יח ע"ב

(ח) גמ', מביאה קרבן ונאכל. כתב בחידושי הריטב"א, דמהא דנאכל מיייתין ראייה דחשיב כודאי, אבל ממאי דמביאה אין הוכחה, דעולת העוף יכולה להביא בתנאי דנדבה, וחטאת העוף, קיימא לן בכריתות (ז): דבאה על הספק.

(ט) גמ', שמעתא לא קאמרינן. פירש רש"י ד"ה שמעתתא, דרבי יהושע בן לוי היה אמורא. ועיין ברש"י בבא קמא (פב). ד"ה רבי יהושע בן לוי, דכתב נמי דאמורא הוה, ורבי יוחנן פליג עליה. [עיין בשו"ת בנימין זאב (סימן קנד), דדן במאי דאמרינן דרב תנא ופליג. והתוס' יו"ט (עוקצין פרק ג משנה יב) כתב, דמכל מקום בימי רבי היה, שהיה גדול מרבן יוחנן]. ועיין ברא"ש פסחים (פ"ב סימן טו) דכתב דאמורא היה, וכתב בחולין (פ"ה סימן ג), דהלכה כרבי יהושע בן לוי דלא אשכחן אמורא דפליג עליה. ובספר יוסף אומץ (להחיד"א סימן מו) הקשה מכאן אמה שכתב הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשניות) דרבי יהושע בן לוי תנא היה, דמנאו בכלל התנאים. וחזינן נמי דיש מדבריו

בוודאי בפנים לא היה מיקל כל כך לטהר בחוץ. והקשה הרש"ש, דלהלן אמר אביי, אי בתר חזקה אזלת, מלפנים ודאי טמא, ומבחוץ ודאי טהור, הרי דאפשר לטמא ודאי בפנים אף שבנמצא בחוץ ודאי טהור, ואם כן מה ההוכחה דספיקו טמא היינו רק מספק. וסיים דיש ליישב.

(כו) גמ', אתא ואמר ליה לאבוה וכו' אמרת לן מר. כתב בחידושי החתם סופר, דמכאן משמע כדברי הרמ"א (יו"ד סימן רמב סעיף א), דאביו שהוא רבו מובהק קורא לו רבי, ולא אבא, שהרי כאן קרא לו מר ולא אבא. והרמ"א הביא ראייה מר"ש בר רבי שקרא לאביו רבי. והש"ך (סק"י) דחה, דרבי שאני שהיה תורה וגדולה במקום אחד וכאן לא שייך דחייתו.

(כז) רש"י ד"ה ספקו טמא, בתוה"ד, דאי מחדר אתא לא הוי אזיל בפרוודור עד מן הלול ולחוץ וכו'. כתב הערוך לנר, דמהכא משמע כמו דנקט באות כד דהעלייה פתוחה לפרוודור בחלק החיצון, שהוא לפני פתח הפרוודור לחוץ. דאי אמרינן דפתח הלול מכוון כנגד פתח הפרוודור, היאך נימא דנחזק יותר שבא מהעלייה, דאי מחדר היה יוצא לחוץ, הלא גם אם מהעלייה היה יוצא לחוץ, אלא ודאי כדביאר, ולכן דוקא אם בא מן החדר או נימא שכאשר יצא עד אמצע הפרוודור ששם פתח הפרוודור, הוי ליה לצאת לחוץ, אבל אם מהעלייה בא, אז יצא לפרוודור בחלק החיצון שהוא לפני פתח הפרוודור, ולא עבר על הפתח ההוא, ולכן יותר היה לנו לומר שהוא מן העלייה אם לא שנחוש דלמא שחתה כדאמר אביי. וכתב, דגם מדברי הרמב"ם (הובא באות כג) נראה כן, שכתב דהאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה, ואין כוונתו שנכנס תוך הלול, שהרי הלול הוא למעלה מן הפרוודור, כדכתב שם הרמב"ם, וכמו נקב פתוח מן העלייה לגג הפרוודור, ונקב זה קוראין אותו לול, ולפי מה שכתב שם אפילו עד הפרוודור אין האבר מגיע בשעת גמר ביאה, כל שכן שאינו מגיע ללול, ועל כרחך שכוונתו שהלול הוא בחלק הפרוודור שחוץ לפתח הפרוודור, והאבר שנכנס בפתח הפרוודור שהוא באמצעו נכנס לפנים מן הלול.

(כח) גמ', דם הנמצא בפרוודור חייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה. הקשה בשו"ת נודע ביהודה (קמא יורה דעה סימן נה), אמאי שביק רבי חייא עיקר דין נדה לבעלה, הנוהג בכל מקום ובכל זמן, ונקט דין ביאת מקדש ותרומה, טפי הוי ליה למימר דם הנמצא בפרוודור בעלה חייב עליה כרת. והערוך לנר תירץ, על פי מה שכתבו התוס' בבבא בתרא (כד). ד"ה ושמע מינה, דסלקא דעתין לגזור שלא לשרוף תרומה אטו מן הלול ולחוץ, וכן לענין קרבן היה מקום לגזור שלא יביא אטו נמצא מן הלול ולחוץ, שמא יתבלבלו ויהיה חולין בעזרה, לכך נקט רבי חייא לאשמועינן דגם לגבי קרבן ותרומה הוי ודאי.

(כט) תוס' ד"ה ואין שורפין, בתוה"ד, וצ"ע במכלתין גבי דם תבוסה. כתב הערוך לנר, דיש לחלק, דדוקא הכא דהספק נתהוה על ידי ראיית גופה ולא בנגיעה לא ילפינן מסוטה, דשם הספק אם נגע בה או לא, והכא נתהוה הספק בראייתו, אבל בדם תבוסה הרי לא נתהוה הספק רק בנגיעה, אם נטמא אדם או הטהרות כשנגעו בדם, דקודם נגיעה לא היה לנו ספק לדון, ודומה לסוטה, ואף דבסוטה הוי הספק אם הטמא נגע בה, ושם הספק אם הטהרות נגעו בטמא, דהיינו אם הדם תבוסה טמא או טהור, על כל פנים הוי ספק בנגיעה, אבל הכא לא נתהוה הספק בנגיעה אלא קודם לכך בראיית גופה...

דף יח ע"א

(א) גמ', אלא שאין שליה בלא וולד. הקשה בחידושי הריטב"א, נימא סמוך מייעוטא לחזקה דביתא, דקאי בחזקת טהרה, ולהוי כפלגא ופלגא. ותיירץ,

הדרגת הירושמי

מסכת נדה דף יח – דף יט

יח בסיון – יט בסיון התשע"ב

המאירי דחה דבריהם, ונקט, דחור והודה לרבי יוסי דטיהר לגמרי.

ג) מתני', עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור. פירש רש"י ד"ה עמוק, שעמוק במראה שחרורית יותר מחרת כהאי גוונא טמא, ופחות משחור כחרת טהור. אבל בחידושי הרמב"ן מיייתי, דהרב רבי שמואל ז"ל פירש להיפך, דעמוק היינו שאינו שחור כל כך, וזה טמא, ודיחה שהוא שחור יותר מכן טהור. ודחה דבריו, וכן כתבו בחידושי הרשב"א וחידושי הר"ן, דפירוש רש"י עיקר. והתוס' הרא"ש לקמן (כ.) הביא פירוש ר"ח, דעמוק מכן היינו לכן ממנו מעט טמא, ודיחה מכן היינו לכן יותר, כהאי גוונא טהור.

ד) מתני', מן היין השרוני. פירש הרמב"ם בפירוש המשניות, דהיינו הבא מגפנים הנטועות בשרון. ור"ע מברטנורא פירש עוד, דהיינו יין העשוי מן הגפנים הנטועים בבקעה ובעמק.

ה) גמ', מנלך דאיכא דם טהור וכו' דלמא כל דם דאתי מינה טמא. כתב התרומת הדשן (סימן רמו), דשאר מראות דמטהרינן במתניתין טהורים אפילו בבאים מן המקור, וכן משמע ברמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה ה"ו וה"ז). אמנם החינוך (מצוה רו) כתב, דהטעם דשאר מראות טהורים מפני שחכמים ידעו בחכמתם, שכל דם שאינו מאותן חמשה מראות אינו בא ממקור טמא, [היינו מהמקור]. וכן מבואר בדברי התוס' ר"ד לקמן (כב.), דהדמים הטהורים אינן באים מן המקור. והמנחת חינוך (שם אות ד) תמה, דאותם שאינם באים מן המקור טהורים אף דהו דם ממש, אלא ודאי דאף שבאים מן המקור טהורים, דרחמנא טיהרתם.

ו) תוס' ד"ה רבי יהושע אומר כיהה, בתוה"ד, נוקמא גברא אחזקתיה. הקשה המהרש"א, מאי קשיא ליה הא מסוטה ילפינן דספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא אף דאיכא חזקת טהרה. ותיריך, לפי מה שכתבו תוס' לעיל (ב.) ד"ה מעת לעת, דלא גמרינן מסוטה אלא טומאת מגע ולא טומאת ראייה, יש לומר דהכא נמי נגעים הוו כטומאת ראייה ולא ילפינן מסוטה. ועיין בערוך לגר מה שכתב על דבריו.

ז) גמ', אלא הכא אי דם טהור ליכא במאי פליגי. הקשה בחידוד הלכות, דלמא פליגי בהמפלת חתיכה ובתוכה דם, ובפלוגתא דסומכוס ורבנן לקמן (כא:), או בפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן ברואה דם בשפופרת אי טמאה אי לא. [ואין לתרץ כמו שכתב הכא תוס' הרא"ש, דהנך הוו גווני דדם גדה טהור].

ח) גמ', אמר קרא דמיה דמיה הרי כאן ארבעה. כתב בחידוד הלכות, דהא דלא משני לעיל מיד כשהקשה מנא לן דאיכא דם טהור, הא כתיב "דמיה דמיה", דמשמע דרק ארבע מיני דמים טמאים ותו לא. משום דהוה אמינא דכל מראה אדום בכלל דם, והא דכתיב "דמיה דמיה" אתי לרבוויי צבעים אחרים שאינם נוטים לאדמומית, אבל השתא דכתיב "בין דם לדם", דמשמע דבדם גופיה איכא גווני דטהור, טפי מסתבר לרבוויי הנך ארבע שנוטים למראה אדום.

דף יט ע"ב

ט) תוס' ד"ה הירוק, האי ירוק היינו כאתרוג וכו'. וכן דעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א. אבל המאירי כתב, דירוק כאתרוג וכמראה הזהב טמא לכולי עלמא, ועקביא שהיה מטמא, היינו בירוק ככרתי, ואף שאין לירוק שום שייכות עם מראה דמים, לא מטעם זה טימא, אלא שהיה סבור דהירוק היה אדום אלא שלקה מעט, וכדאמרינן בגמ'.

י) תוס' ד"ה לית ליה, פירוש לית ליה ארבע דווקא וכו'. עיין בתוס' הרא"ש לעיל (עמוד א') שכתב נמי כן בדעת בית שמאי דאינהו נמי מודו לדרשה ד"דמיה", ומה שמטמאים כמימי תלתן וכמימי בשר צלי, היינו דילפי טפי

שנשנו במשניות, כגון בסוף עוקצין (פ"ג משנה יב). והביא, דהרב מהר"א נחום, משוי פלוגתא בין הרמב"ם ורש"י, ולבסוף נדחק דתרי רבי יהושע בן לוי הוו. אבל החיד"א תירץ, דלא פליגי, ובכלל התנאים הווה, מאחר שהוזכר במשנה, והרמב"ם היה מונה התנאים שזכרו במשנה, ורש"י לא יכחיש שנוכר בסוף המשנה ובברייתא ובודאי דבצד מה חשוב תנא, ברם כונת רש"י דאין לו כח לאותוביה מיניה לאמורא ולאסוקי בתויבתא, והאמורא יכול לחלוק עליו כאלו הוא אמורא אחר, וגם הרמב"ם יודה בכך. ועיין שם שהאריך.

י) גמ', מאי לאו לא תיובתא אלא סייעתא. פירש בחידושי הרמב"ן, דהוה אמינא, דמדקתני דטועה מטבילין אותה תשעים וחמש טבילות, דמחמירין עליה כל הספיקות הללו, וטבילה בזמנה מצוה, שמע מינה דכוודאי לידה משוינן לה, דאי לא הכי, אלא דאיכא ספק בוולד הוי ליה ספק ספיקא, ספק אינו זמן טבילה היום, ואם תמצי לומר זמן טבילה היום, ספק אינו וולד, ודיה טבילה אחת באחרונה. ודחינן דליכא ראייה מהכא, דכיון דאיכא רוב אזלינן בתריה אפילו בתרי ספיקי להחמיר לענין טבילה בזמנה. ובחידושי הריטב"א ביאר, דדחיית הגמ', דכיון דאיכא מיא בשקעא, יש להחמיר אפילו בתרי ספיקי. אבל תוס' ד"ה אלא סייעתא פירשו באופן אחר, דהוכחת הגמ' מהא דלא משמשת עד אור ל"ה.

יא) תוס' ד"ה למעוטי רובא, בתוה"ד, כיון דהריעותא באה מגופה. הקשה הרש"ש, אם כן אמאי למסקנא אמרינן דרבי יוחנן אתי למעט רובא דרבי יהודה, הא התם הוי נמי ריעותא מגופה, דמיירי במפלת חתיכה ואינה יודעת מה הפילה. וסיים דיש ליישב.

יב) בא"ד, דאפילו הכי שורפין כיון דהריעותא באה מגופה ושליא נמי קרי לה טומאת אשה משום וכו'. פירש המהרש"א, דרצו לומר, דאף דהתם איירינן לגבי טומאת הבית, אי מטמא באהל, מכל מקום קרי ליה טומאת אשה, כיון שעל ידי אשה באה הטומאה לבית, וממילא שפיר מקרי ריעותא מגופה.

יג) בא"ד, ולפי זה אפילו אשכחנא גבי אשה וכו'. הקשה המהרש"א, מאי פריך לעיל (עמוד א'), דהאיכא תשעה צפרדעים וכו', הא כיון דרבי יוחנן איירי דווקא ברוב שאינו חשוב, והתם הוי רוב חשוב לכך לא מיייתי לה רבי יוחנן. וכן ההיא דרבי יהושע בן לוי, הוי רוב חשוב, ואם כן מאי מקשה הגמ' דליתני נמי הא, ונשאר בקושיא.

יד) גמ', רבי מאיר מטהר. פירש רבינו תם בתוס' חולין (ט:): ד"ה שאני אומר, דטעמא דרבי מאיר משום דתלינן דאדם טהור נתן לו לפי שהיה חושש שלא יטמא את העיסה. והקשה המקנה בקידושין (פ.), כיון דמוקמינן בתרומה, דאמרינן לשרוף או לתלות, היאך נימא דאדם נתן תרומה לתינוק טמא. ובערוך לגר תירץ, דאף דאמרינן לשרוף או לתלות, לא איירי שהבצק עצמו הוא של תרומה, אלא חולין, ומכל מקום איכא נפקותא לתרומה, אי נגע אותו בצק בתרומה, דכיון דהתינוק הוא ראשון שנגע באב הטומאה, ועושה הבצק שני, ואי נגע בתרומה פוסלה, דשני עושה שלישי בתרומה.

דף יט ע"א

א) מתני', ובית הלל מטהרין. כתב המאירי, דטעמייהו דבית הלל מפני שאדמומיתן חלוש, ולכך לא הוי בכלל מראה אדום דטמא.

ב) מתני', עקביא בן מהלאל מטמא. תנן בעדויות (פ"ה מ"ו), דבשעת מיתתו אמר עקביא בן מהלאל לבנו "חזור כך בארבעה דברים שהייתי אומר", ואחד מהם שהיה מטמא דם ירוק. והביא המאירי בשם יש מפרשים, דלא חזר אלא מטומאה לתליה, דסבירא ליה כתנא קמא דמתניתין, דירוק תולים. אבל

הדרק היוזמי

מסכת נדה דף יט - דף כ

יט בסיון - כ בסיון התשע"ב

בחידושי הריטב"א, דלעיל אמרינן, דחרת הזו כי חרותא דדיותא, דהיינו השחור הנשאר בשולי הכלי, ואם כן היאך אמר שמואל בדיו טמא זוהי ששנינו עמוק מכאן טמא, הרי אין לך בדיו שחור יותר מחרותא, ומכח האי קושיא סבירא ליה **לרבינו שמואל** [הובאה שיטתו **לעיל** (יט.) אות ג], דעמוק מכן היינו שאינו שחור כל כך. ועל דרך זה תירץ **בתוס' הרא"ש** כאן. אבל **הריטב"א** תירץ, משום דבתחילת עשיית הדיו, החירותא הוא שחור יותר מפכחותא דידיה, ומיהו כשעומד הדיו ימים ושוקט, יסיר ממנו הצהיבות שהיה בפניו והוא משחיר יותר עד שהוא יותר שחור גם מחירותא דדיותא דמעיקרא. ועיין עוד מה שתירץ **בחידושי הרשב"א לעיל** (יט.).

גמ', **כזית כזפת וכעורב טהור וזוהי ששנינו דיהה מכן טהור**. הקשה **בחידושי הריטב"א**, דלכאורה אנו רואים בעינינו כי מראה הזית והזפת והעורב יותר שחור מן הדיו והענבה. ומשום כך פירש **רבינו שמואל** ההיפך מדברי **רש"י** [הובאו דבריו **לעיל** (יט.) אות ג]. אבל **הריטב"א** תירץ שיטת **רש"י**, דאף שהם נראין שחורין מאד, מכל מקום יש צהובות על פניהם, ולפעמים מרחוק נראין אדום, ולכך אינו נחשב שחור אמיתי, כי השחור האמיתי הוא שאין לו קרינה ושום ציהוב, וכן הוא הדיו היבש והענבה השחורה והקיר השחור.

ד גמ', **אל תקברוני לא בכלים שחורים**. ביאר **הערוך לנר**, דר' ינאי ציוד כן, על פי מה שאמר **התנא** (אבות פ"ב משנה יג), "אל תהי רשע בפני עצמך", שלא יחשוב אדם עצמו כרשע וכל שכן שלא יחשיב עצמו כצדיק אלא כבינוני, וכמו שאמר רבא **בברכות** (סא:), כגון אנו בינונים, והנה לבוש שחור הוא סימן הרשעים שנהפך פניהם כשולי קדרה ונדונים בגיהנם לדורי דורות, וכמו שכתב **רש"י בשבת** (קיד.) ד"ה **שמה לא אזכה**, ולבוש לבן הוא סימן לצדיקים גמורים שזכים הם מכל פשע וחטא, כדכתיב (קהלת ט, ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים, וצבע אדום הוא הבינוני ביניהם והוא סימן החוטא שמעוהו למצוא כפרה, ושיתקיים בו אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, ולכן צוה ר' ינאי לבניו שלא יקברוהו בכלים שחורים לחשבו כרשע, וגם לא בכלים לבנים לחשבו כצדיק, כי אם בכלים האוליירין שצבען אדום להראות שהוא בינוני. ומה שצוה להם סתם בכלים האוליירין אף שיש בכלל זה שחורים ואדומים ומדיכך יבינו למה נתכוון, היינו דרמזו להם כמו כלים האוליירין מפני **שבשבת** (קיד.) אמרינן דיש בכלל כלים האלה גם לבנים, דמתרץ הא בגלימי הא בלבושא, ועיין שם **בתוס'** (שם) ד"ה **הא בלבושא**, ומזה יבינו שרצה כמו בכלים הללו שהקצוות הם שחור ולבן והממוצע אדום כן יחשבו אותו בבגדיו כבינוני.

ה גמ', **וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור כשחור**. הקשה **בתוס' הרא"ש**, דדיחה מאדום עדיין הוא אדום יותר מקרן כרכום, ואם כן למה טהור. ותירץ, דצריך לומר דאלו ארבע מראות טמאים, אבל שאר מראות שביניהן טהורים, אף שיש מראה שהוא יותר בהיר ממנו שהוא טמא, דכיון דנפקא לן **לעיל** (יט.) מ"דמיה דמיה" דאיכא ארבע מראות דמים, וקים להו לרבנן ארבע מראות אלו שכחי בנשים, וכל שאינו דומה להן טהור, אף שיש מראה יותר בהיר דטמא. ועיין **בערוך השולחן** (יורה דעה קפח, ה), שהוכיח מהאי קשיא, דכל אלו מיני דמים הם מדרגות חלוקות לגמרי, דהיינו לא שזה אדום יותר מזה בעומק, אלא הוא מין אחר של אדומים, ואינם שייכים זה לזה כלל, ולכך אפשר דמין אדום זה טמא, אף שיש סוג אחר של אדום שנראה יותר בהיר שהוא טהור, ולא קשיא מידי.

ו רש"י ד"ה עמוק מכן טהור, אם מאותו מראה הוא. כתב **הערוך השולחן** (יורה דעה קפח, ו), דכוונת **רש"י**, דמאי דאמרינן "עמוק מכן טהור", היינו באותו סוג אדום של מימי אדמה למשל, וכמו שכתבנו באות הקודמת

מקראי. אבל תוס' לא פירשו כן אלא בדעת עקביא. וביאר **המהרש"ל**, דסברי דבשלמא בית שמאי איכא למימר דכלל לית להו האי דרשא, וכל מראה אדומות מטמא, אבל עקביא דפליג אירוק שאינו מראה אדום כלל מאי איכא למימר. ועוד, דמסתבר דסבר בבית הלל דמטהרין מי תלתן ומוהל צלי, ואם כן על כרחין דסבר "דמיה" דווקא, לכך פירשו דמאי דאמרינן בגמ' לית ליה, היינו לאו דווקא וסבירא ליה דיש מקרא לרבות מין חמישי. והחזון איש (יורה דעה סימן קז סק"ד) הקשה על דבריו, דלכית שמאי נמי ליכא למימר דמטמאים כל מראה אדומות, דהא תנן דיהה מאדום טהור, אף על פי שהוא יותר אדום מקרן כרכום, אלא על כרחין בעינן למימר דבית שמאי סבירא להו דכיון דנפקא לן דאיכא דם טהור יש לטמא המראות העיקריות שבאדום, ובית שמאי סברי דגם מימי תלתן ומי בשר צלי הוו עיקר אדומות.

יא גמ', **איכא בניניהו לתלות**. בפירוש המשניות להרמב"ם ור"ע מברטנורא נקטו כדעת תנא קמא, דתולין. אבל **בחידושי הרמב"ן והרשב"א** הוכיחו דהלכה כחכמים שמטהרים לגמרי. וכן נראה דעת **הרמב"ם ביד החזקה** (פ"ה מאיסורי ביאה ה"ו) שסתם שאין לך דמים טמאים כלל אלא חמשה.

יב גמ', **אמר רבי יוחנן ירד רבי מאיר וכו'**. כתב **בחידושי הריטב"א**, דרבי יוחנן דייק לה מדקתני לשון "אם" ולא קתני "רבי מאיר אומר אינו מטמא", אלמא לדבריהם דרבנן קאמר, וכל האוקימתות דעבדינן בשמעתין, אתו לפרש מה כוונת רבי מאיר, דרבי יוחנן לא פירש כלום, אלא שאמר ירד רבי מאיר לשיטתו של עקביא, ותלמודא הוא דמפרש לה ואזיל מאי דקאמר להו לרבנן.

יג תוס' ד"ה ירד רבי מאיר, תימה והא **לקמן** וכו'. **בחידושי הריטב"א** תירץ, דהתם איירי רבי מאיר בירוק ככרתי, דטהור לכולי עלמא, ועיין מה שכתבנו **לעיל** אות ט. עוד תירץ, דהתם נקט בלשונו לדברי חכמים הסוברים דירוק טהור. וכן כתב **בחידושי הרמב"ן**.

יד בא"ד, ונראה דהכא מייירי מדרבנן. הקשה **הערוך לנר**, היאך מצי למימר הכי, דאם כן, היאך אמר ירד רבי מאיר לשיטת עקביא, דהרי עקביא ודאי מן התורה טימא, מדאמרינן "איכא בניניהו לתלות", מכלל דעקביא סבר דטמא אפילו לשרוף. ועוד קשה, אם רבי מאיר מדרבנן קאמר, רבי מאיר היינו תנא קמא דסבר דטמא לתלות, דהיינו נמי מדרבנן. ותירץ, דתוס' סברי מדקאמר "ירד רבי מאיר לשיטת עקביא", ולא בקיצור "סבירא ליה כעקביא", על כרחין דהכי קאמר, ירד לשיטת עקביא ולא מטעמיה, דעקביא סבר טמא מדאורייתא, והוא טימא מדרבנן, ועל כן אמר לרבנן, אף שאני מודה לכם שאינו טמא מדאורייתא, מכל מקום יטמא מדרבנן, כתנא קמא, אלא שהוא הוסיף להקשות לחכמים.

דף כ ע"א

א תוס' ד"ה פלי קורטא דדיותא, מכאן משמע וכו'. הקשה **המהר"ם**, דאדרבה מדבעי אברייטא דקתני שחור שאמרו דיו, אי איירי בלחה או ביבשתא, משמע דלחה נמי מיקרי דיו. ונשאר בקושיא. ועיין **בערוך לנר** דתמה מאי קשיא ליה, דהא פשיטא לכולי עלמא דלחה איקרי נמי דיו, דהרי תנן **במגילה** (יח:): **ובשבת** (קד:): **ובגטין** (יט:), **שכותבין בדיו**, והרי אי אפשר לכתוב בדיו יבש כי אם בלחה, אבל ר"ת הוכיח דדיו של עפצים לא מקרי דיו, מפני שהאינו אלא לח, והכא מוכח דמצינו נמי דיו יבש, והוא מה שדייק ר"ת "לפי שהוא לעולם לח", ומוכח דדיו אינו אלא מה שהוא שחור כשהוא יבש, וכשמתיך אותו במים נמי שחור הוא.

ב גמ', **אמר שמואל כקיר כדיו וכענב טמאה וזוהי ששנינו וכו'**. הקשה

מרבא דידע בטבעא, ואף על פי כן לא חזו דם, ומה דמסיים "ואנא אחזי" היינו ששם הדברים בפי רב זירא "כאילו" אמר כן, כיון דמפרש דבריו.

(יב) גמ', **עולא איקלע וכו'** אמר ומה רבי אלעזר וכו'. ביאר העינין יעקב, דהא דהוצרך לראיה מרבי אלעזר, דלא תימא דאיסור גדול עביד במאי דלא חזי דמא, דתלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה, עליו כתיב, "ועצומים כל הרוגיה", ועוד שמונע פריה ורביה, וכדאמר דוד המלך **בברכות** (ד), שידיו מלוכלכות בדם לטהר אשה לבעלה, להכי מייתי מרבי אלעזר שמנע עצמו מלהורות באתריה דרב יהודה, דהיכא דאיכא מרא דאתרא אין להורות במקומו, ולכך נמנע נמי הוא.

(יג) גמ', **ארחיה וכו'**. כתב **הבן יהוידע**, דודאי דם חימוד אין בו סימן להכירו בריח או במראה עינים, והוא הכירו רק על ידי "רוח הקודש", והריחו לפני הרואים כדי שיסברו שידע כן על ידי הריח, ולא ברוח הקודש.

(יד) גמ', **דם חימוד הוא**. כתבו **התוס'** **הרא"ש** ו**חידושי הרשב"א**, דאין כוונתו לומר דדם טהור הוא, דהא אמרינן **לקמן** (סו.), תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים שמא מחמת חימוד ראתה דם, אלא להראות חכמתו. אבל **יש מפרשים**, דסבירא להו דדם חימוד טהור, ולטהר אותה אמר כן, וביאר **החשק שלמה**, דקים להו לחז"ל דדם חימוד בא מן העלייה ולא מן החדר, ולכך טהור. וכן כתב **הר"ן**, ותיריך דהא דאמרינן לקמן שמא מחמת חימוד ראתה, היינו דחיישינן שמא יצא דם נדה עם דם חימוד. ועיין **בחידושי החתם סופר** דכתב, דצריך לומר, דבחימוד כל דהוא דנשואה לא חיישינן לתערובת דם נדה. אי נמי כתב, דארחיה והכיר שלא נתערב בו אפילו טפה, והוא הדין אי תבעוה להינשא נמי, אי ראתה מיד וקמורח ליה שלא נתערב ביה טפה טהורה. אלא מי שאינו בקי ואי נמי בקי אלא שראתה דם וחיישינן שמא נפל טפה לארץ ונאבד, בהא צריכה לישב ז' נקיים. ובכך יישב קושיית **הט"ז** (יורה דעה סימן קצב סק"א) שהקשה מיהודא ובעז, הרי תמר ורות לא ישבו ז' נקיים. וצריך לומר שראתה ואורחי ליה ואינהו הוי בקיאי בלי ספק.

(טו) גמ', **איפרא הורמיז וכו' ההוא בתרא דם כינים הוה וכו' אמרה יהודאי בתווי דלבא יתביתו**. פירש **המהרש"א** (חידושי אגדות), דהיתה נקראת הורמיז על שם שהיתה יודעת במעשה שדים, והיתה יכולה בכך לעמוד על טבע הדמים, חוץ מההוא דם בתרא, דדם כינים היה, וכדאייתא **בסנהדרין** (סו:): "אצבע אלקים הוא" לפי שאין השד יכול לבראות בריה פחותה מכשעורה, ואי אפשר לעמוד עליו רק בחכמת אלוקית, וכדאמר לעיל דלאו בטבעה תליא, ובמה שראתה מה שידע רבא הבינה שיש ליהודאי מעלה יתירה על שאר אומות שהם יודעים בחכמה אלוקית ובתווי דלבא יתבי, על דרך "השם יראה ללבב" וכדאמרינן "סוד ה' ליראיו". ועיין עוד **בבן יהוידע**.

(טז) גמ', **יתבי רב עובדיה קמיה ארחיה וכו'**. פירש **רש"י** ד"ה **ארחיה**, דרבא הריח, וכן דעת **התוס'** ד"ה **והא רבא דידע**, אבל **בחידושי הרשב"א** פירש, דרב עובדיה ארחיה, ולכך שפיר גרסינן רבא, ואין סתירה למאי דאמרינן לעיל דלא הוי בקי במראות דמים. והוכיח **הרשב"א** כדבריו, דאי לאו הכי מאי נפקא מינה בהא דרב עובדיה יתיב קמיה. **והבן יהוידע** כתב, דאשמועינן בהא דאיהו יתיב קמיה, לבאר אמאי ארחיה, הא ההבחנה על פי רוח הקודש וכמו שהובא **לעיל** באות יג, ומייתי דרב עובדיה הוי קמיה, והריח כיון שידע שאי אפשר להבחין בכך על פי מראה, ויסבור דרבא קבע על פי הריח דהוי דם חימוד. **והערוך לנר** כתב לולי דברי הראשונים, דהבקיאות של רבא לא היה **במראית הדם** להבחין ביניהם איזה טמא ואיזה טהור, אלא **בטבע הדם** לידע איזה מין דם היה ומאין בא, ומוכח ממה שהכיר שדם חימוד הוא, ומהא ששלחה שתי מייני דמים והכיר מאיזה מין בהמה וחייה בא, שהרי

דהבדלי המראות הם בסוג האודם, ורש"י אתי לאפוקי אם האדים הרבה עד שבא לכלל אחד משאר המראות היינו לסוג אדום אחר.

(ז) גמ', **רבי עקיבא אומר מבקעת יודפת וכו'**. הקשה **הערוך לנר**, איך מייתי דברי רבי עקיבא אחר דברי רבי מאיר תלמידו. ולכך הגיחה **בגירסת הגר"א** "רבי יהודה", וכן הביא **מתוספתא** (פ"ג ה"ב), אלא דהתם גרסינן רבי יהודה אומר מבקעת סכני. ועיין באות הבאה.

(ח) גמ', **רבי יוסי אומר מבקעת סכני**. וכן כתב **הרמב"ם** (פ"ה מאיסורי ביאה ה"ח), דיביא אדמה מבקעת סכני וכיוצא בה. וביאר **הערוך לנר**, דגרס רבי יוסי כגירסתנו, ולכך פסק כוותיה, דהלכתא כרבי יוסי לגבי רבי יהודה כמבואר **בעירוין** (מו:). אבל אי גרסינן "רבי עקיבא אומר מבקעת יודפת", הוי ליה למיפסק כרבי עקיבא לגבי תלמידו. אולם עיין **מהרש"ל** (בביאורו על הסמ"ג לא תעשה קיא) דכתב, דאפשר דליכא כלל פלוגתא בין התנאים, ומר אמר חדא ומר אמר חדא, כל אחד לפי אדמת מקום שהכיר.

דף כ ע"ב

(ט) גמ', **רבי חנינא דחכים הוא**. ביאר **המהר"ץ חיות**, משום דאמרינן **ביומא** (מט.), דרבי חנינא הוי בקי ברפואות, ובקי בחכמת הטבע, לכך היה בקי אף בטבע הדמים.

(י) גמ', **ומה ר' חנינא דענותן הוא מחית נפשיה לספק וחזי**. ביאר **הבן יהוידע**, דמראות הדמים של האשה יש בהם חכמה נפלאה לטהר או לטמא, ולכן אין כל חכם יכול להכניס עצמו במראות הדמים אלא אם הוא מומחה ומוסמך מרבותיו, ויש הרבה חכמים גדולים דאף שיש להם ידיעה במראה הדמים אין רוצים להכניס עצמם להטפל בהם, כי יחושו שמא ישנו ויטעו בדמיונם, ועיין **בבא מציעא** (דף פד:), גבי ר' אלעזר ברבי שמעון שטיהר שיתין מיני דמא, והווי קא מרנני רבנן ואמרי סלקי דעתך לית בהו חד ספק, ועל כן אמר ר' אלעזר כאן, מן הראוי היה שאתנהג במידת הענוה ולא אטפל במראות הדמים להורות בהם לטהר, ואף על פי כן אני מכניס עצמי במראות הדמים להורות בהם טהרה או טומאה, יען כי אמרתי ומה ר' חנינא דעניו היה באמת, לא משך עצמו מכך מצד הענוה אלא היה מחזיק עצמו למומחה ובקי ומחית נפשיה לספיקא לטהר או לטמא, כלומר כל מראה דם שאינו ברור לכל אדם, אלא צריך להראותו לחכם הבקי בדמים קורין אותו בשם ספק, וכדאייתא **בבא מציעא** (שם), דאמרי רבנן סלקא דעתך לית בהו חד ספק, כלומר לית בהו מראה דם שדומה לדם טהור ודומה לדם טמא שנקרא עליו שם ספק, ואפילו הכי נחית נפשיה לראותו ולהורות בו לומר עליו טהור או טמא, וכל שכן אני שאיני עניו כמוהו שלא אמשוך ידי ממראות ספיקות הדמים.

(יא) תוס' ד"ה **והא רבא**, דרבא היה בקי. עיין באות טז דברי **הערוך לנר** דאינה ראייה. אמנם כתב, דמכל מקום מטעם אחר יש ראייה דגרסינן רבה, מדקאמר בגמ' כל שכן קאמר ומה רבא וכו' ואנא אחזי, ואיך אפשר דאמר רבי זירא על רבא כן, והא קשיש מינייה טובא שהרי היה חבירו של רבה כדאמרינן **במגילה** (ז:), דעבדי סעודת פורים בהדי הדדי, ורבה היה רבו של רבא ואביי, ועוד דבסוף כתובות משמע שרב זירא לא ראה את רבא, דאייתא התם דעלה מבבל לארץ ישראל בימי רב יהודה רבו, וכשמת רב יהודה נולד רבא כדאייתא **בקדושין** (עב:), ואם כן איך אפשר דרב זירא ישא קל וחומר שלא לראות דם, מרבא שלא ראהו, ועל כרחק ד"רבה" גרסינן, וקשיא על **רש"י** ו**הרשב"א** (המובא באות הקודמת) דגרסי "רבא". ותיריך, דמה דקאמר "ומה רבא דידע וכו'", לא רב זירא אמר כן, אלא הגמ' פירשה מה דאמר רב זירא "בטבעא לא ידענא וכו'", דטבעא נקל להכיר ממראה הדם, כדמוכח

הדרך היומית

מסכת נדה דף כ - דף כא

כ בסיון - כא בסיון התשע"ב

סימן בין שמראיתו שזה בלא מזיגה למה שצריך בשרוני למוזג.

פרק המפלת

ב) מתני', המפלת חתיכה. כתב המשנה אחרונה, דבולד של קיימא שייך לשון ילדה, וכשאינו של קיימא, וכל שכן אם אינו מין ולד, שייך לשון מפלת. והכא איירינן באינו מין ולד הלכך תני המפלת.

ג) רש"י ד"ה המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה, משום נדה. כתב הערוך לנר, דהיינו באופן שהפילה בימים שאם רואה בהן נהיית נדה, אבל אם הפילה בי"א יום שטמאה משום זיבה, תהיה שומרת יום כנגד יום, אלא דרש"י נקט נדה משום דשכיח טפי.

ד) מתני', ואם לאו טהורה. כתב בהגהות הרד"ל, דכאן לא מהני להטיל למים, כיון דסבירא להו לרבנן דבריה בפני עצמה היא ולא דם. ועל דרך זה כתב המשנה אחרונה (על משנה ב), דאין דרכו של הדם ליקרש כמין חתיכה, אלא כדברים קטנים. וכן כתב הרש"ש לבאר לגבי כמין דגים, למה לא תטיל למים.

ה) מתני', המפלת כמין קליפה וכו' כמין יבחושים אדומים. כתב החכמת בצלאל, דאדומים קאי אבל הני, דהיינו קליפה, שערד, עפר, יבחושים, דאם מראיהם אדום בעו לבדיקה דהטלה למים, אבל אם אינן אדומים לא בעי בדיקה, דטהורה היא. וכן מבואר בלשון הרמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה הי"ד), דכתב הפילה כמין קליפה, כמין שערד, כמין עפר, כמין יבחושי, אם היה מראה דברים אלו אדום תטיל למים פושרין וכו'. וכן כתב באליהו רבא.

ו) מתני', המפלת כמין קליפה וכו'. כתב הרש"ש, דהא דלא תני הכא אם יש עמהם דם טמאה, היינו משום דלא שכיח כל כך. עוד כתב, דכיון דאם לא נמוחו תלינן במכה או בשומא כמבואר להלן (כב:), לכן גם הדם שבא עמהם אפשר דתלינן באותה מכה, אלא שסיים שצריך עיון לדינא.

ז) מתני', יבחושים אדומים. פירש רש"י בזבחים (כב:). ד"ה יבחושי אדומים, דהוי כמין יתושים בלא כנפיים, כדרך שגדל בשולי חביות של יין שלנו מבחוץ.

ח) תוס' ד"ה ורבנן סברי, תימה ונימא דהוי פלגא ופלגא וכו'. כתב המהר"ם, דלפי מה שכתבו התוס' לעיל (יז:). ד"ה ואין שורפין, דלא ילפינן מסוטה טמאה דאתי על ידי ראיית גופה, לא קשיא, דלכך לא הוי ודאי טמא. והוסיף, דאכתי קשיא למה מטרי רבנן לזמי להוי ספק טמאה. והקשה עליו החכמת בצלאל, דאי לא ילפינן מסוטה, בעינן לטהר מכח החזקה, כמבואר בתוס' לעיל, אלא צריך לומר דתוס' דידן קאי אליבא דשינויא בתרא שכתבו תוס' לעיל (ב:). ד"ה מעת לעת, דלא סברי לחלק כן.

ט) גמ', והא כי אתא וכו' אתא ואייתי. כתב היעבץ, דהא דאמר אתא תרי זימני, היינו משום דבתחילה אמרינן דאתא מנהרדעא לומר דשם היה מקומו ושם נולד, כיון דיש אמוראים דיש להם שם זה "רב הושעיא", ואחר כך אמרינן דמהיכן הביא שמועה זו, מהמקום שהלך לשם ללמוד.

י) גמ', ובפלוגתא דהני תנאי וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ם, הא תנא קמא דמתניתין אמר דטהורה לגמרי, ואילו תנא דברייתא משוי לה ספק, ואיך אמרינן דפליגי בהך פלוגתא. ותיירץ, דבברייתא כיון דילדה ואינה יודעת מה ילדה חוששין ללידה ולזיבה, כי שמא עם הנפל יצא דם, ולכך הוי ספק. אבל במתניתין איירי שילדה לידה יבשתא והעמד אשה על חזקתה וטהורה ודאי, ועוד דבדקו ולא מצאו דם, לכך לא חיישינן וטהורה ודאי. והחידושי הרשב"א תירץ באופן אחר, דברייתא דהפילה ואינה יודעת מה הפילה ואין נפל לפנינו איכא לספוקי דלמא היה דם על גבי הנפל, אבל במתניתין איירי

שלחה לו מכלמי, ומשמע דגם אחריני הוי כן, ונדום הכי לא קשיא ממה ששם רבא היה בקי, והכא אמר דלא ידע בדמא, דאינו תלוי במין הדם, שכל דם הבא מן המקור מין אחד הוא בטבע, אלא חלוקים במראות. ובכך לא היה רבא בקי, ועל כן אדרבא יש לפרש "דרבא" גרסינן מדקאמר "והא רבא הוא דידע בטבעא", וממין הוה פשיטא ליה כן, ועל כרחק מהא דאפרא שידע בטבעא דכל מיני דמים. ועיין באות יא.

יז) גמ', והיכי עביד הכי. פירש הריטב"א, דמסתמא סיפרה לו ילתא, את הענין כמות שהוא, ששאלה כבר את רבה בר בר חנה ואסר, ולכך מקשינן איך השיב לה רב יצחק.

יח) תוס' ד"ה אגמריה סמך, בתוה"ד, ויש מקשה על ילתא וכו'. כתב הצ"ח בשם רבו, דלכאורה היה לתוס' להקשות כן כשאמר מעיקרא הוה טמוי מטמא לה וכו'. ותיירץ, דלעיל לא קשה מידי, דהא אמרה כל יומא הוה מטוה לי והאינדא הוא דחש בעיניה וכו', ולהכי איתא לקמן דרב יצחק דסברה דהא דטימא לה רבה משום דחש בעיניו, ולעולם טהורה. אבל הכא דאמרינן אגמריה סמך והדר משינויא קמא, קשה. ועיין בחידושי חתם סופר.

יט) גמ', חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר וכו'. בטעם הדבר כתבו רש"י ד"ה מעיקרא, ובחידושי הר"ן עבודה זרה (י:). והכא, והמאירי עבודה זרה (בשם חכמי גדולי הרבנים והסכים להם) מפני כבודו של חכם הראשון, והמאירי הוסיף, כדי שלא תתברר טעותו. והר"ן והמאירי כתבו טעם נוסף, כדי שלא תראה תורה כשתי תורות, הללו אוסרים והללו מתירים, ולפיכך כתב המאירי, דאם התירה חכם השני בדיעבד מותר. וכן אם הסכים הראשון ומחל על כבודו מותר לכתחילה להתירו, וכן כתב הר"ן אלא שלחלכה לא פסק כן מחמת דברי הראב"ד המובאים בהמשך. עוד כתב הר"ן, דמהאי טעמא כשהשני גדול מהראשון בחכמה ובמנין, יכול להתיר מה שאסר הראשון. אמנם המאירי כתב, שאף לטעם דחיישינן לכבודו של ראשון, אף שהשני גדול מהראשון אסור, ובדיעבד שמותר היינו דוקא אם השני גדול הימנו. אבל, והראב"ד (הביאוהו הר"ן והמאירי שם) כתב, דהטעם מפני שכיון שהראשון אסר, עשאה חתיכת איסור, שחכם וראוי להוראה שהורה על דבר לאסור או לטומאה עשאה חתיכת איסור. והרשב"א בחולין (מד:). הביאו, וכתב, דלדעת הראב"ד אפילו בדיעבד אם התירה השני אינו מותר, ואפילו שהוא גדול מן הראשון בחכמה ובמנין. וכן הסיק הש"ך (חושן משפט סימן כה סוף ס"ק יד). וכתב דהדבר תלוי בהא דפליגי רב ששת ורב חסדא בסנהדרין (לג:). אם הורה וטעה בשיקול הדעת, הדין קיים או חוזר, דאי הדין קיים, אפילו החכם בעצמו אינו יכול לחזור מהוראתו ולהתיר מה שאסר. אמנם התומים (חושן משפט סימן כה סקי"ג) כתב, דלדברי הכל החכם בעצמו יכול לחזור בו, אם הוא מומחה, לפי שהבעלים ששאלו ממנו הדין, הם שעשו חתיכת איסור בקבלתם עליהם את הדין, וכשהוא בעצמו מודה שטעה הבעלים קבל ההוראה בטעות, ולא פליגי הראשונים אלא כשחכם אחר מחזירו והראשון אינו מודה.

דף כא ע"א

א) גמ', נדון ככרמלי חי. כתב הערוך לנר, דלהך גרסא, הפירוש, דשרוני מוזג שוה לכרמלי חי וחדש. וכן דייק מלשון התוספתא (פ"ג ה"ה), אלא שלא כתוב שם חי ולא מוזג, רק חדש ולא ישן, (ואולי שחסרון הוא). אבל לגרסא אחרת שהביא רש"י ד"ה נידון, דגרסינן נדון כשרוני הכרמלי, הפירוש דבין שרוני ובין כרמלי נדון חי וחדש, וכן גרס הרמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה הי"ז), וכן גרסו המהרש"ל והמהרש"א, ואין להקשות אגירסא קמא דתלי תניא בדלא תניא, דהרי שרוני כתוב במתניתין, דאיכא למימר, דניחא ליה ליתן

הדרף היוזמי

מסכת נדה דף כא – דף כב

כא בסיון – כב בסיון התשע"ב

יז) גמ', שם. לעיל אות ד הבאנו **דהרמב"ם** (פ"י מאיסורי ביאה ה"ד) פסק להאי דינא, אמנם הרז"ה (השגות על הראב"ד שער הפרישה אות א) כתב, דרבי בנימין הוא שיטה יחידאה, דהרי **לקמן** (כג:) אמרינן דהמפלת גוף אטום ובושטו אטום, אין האשה טמאה לידה, וכולהו דלא כרבי בנימין, דהרי כל אלה יש בהם כמה עצמות ואין מטמאין את האשה טומאת לידה מחמתן. אבל **המאירי** כתב, דלא דמי להתם, דהכא אמרינן דחתיכה זו ולד היה מתחילה ונימוח, או שמא מגוף שלם בא, אבל גוף אטום וושט אטום מתחילת ברייתו נולד כן, ולכן לא חשיב ולד בר קיימא לטמאות לידה.

יח) רש"י ד"ה **טמאה לידה**, ויש לה ימי טוהר וכו'. אמנם **הרשב"א בתורת הבית** (בית ז שער ו, דף כח. מדפי הספר) כתב, דימי טוהר לא יהינן לה, דאולי הרחיקה לידתה, וכדאמרינן **לקמן** (כח.) גבי המפלת יד חתוכה, וכן כתב **המאירי**, וכן כתב **המגיד משנה** (פ"י מאיסורי ביאה ה"ד) אמנם **בסדרי טהרה** (סימן קצד ס"ק יב) העיר על המגיד משנה, אמאי לא יהיה לה ימי טוהר, דאי אפשר לומר משום החשש דהרחיקה לידתה, כיון דהרמב"ם (פ"י מאיסורי ביאה ה"א) השמיט להאי דינא וכפי שהעיר המגיד משנה גופיה (שם), ועיין שם מה שכתב עוד.

יט) גמ', אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי המפלת וכו' אם יש בה דם וכו'. כתבו **בחיודשי הרשב"א והר"ן**, דללישנא קמא **לעיל** (עמוד א') דרבי יוחנן אמר דבשל ארבעת מיני דמים דברי הכל טמאה, צריך לומר דהאי חתיכה מיירי בחתיכה ירוקה ולבנה, ומיהו בדם אגור בתוכה טמאה, דאמנם החתיכה עצמה אינה טמאה, אבל כשיש בתוכה דם אגור יש לטמאות האשה משום הדם שבתוך החתיכה. וללישנא בתרא דרבי יוחנן מיירי בכולהו חתיכות בין ירוקה ובין שחורה או אדומה, כיון דסבר דאין דם עשוי ליקרש וליעשות חתיכה.

כ) גמ', והא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי וכו'. הקשה **בחיודשי הר"ן**, אדמותיב ליה מדרבי יוחנן, לותביה מהנך מתניתא דלעיל דאם יש דם בתוכה או תוכה מאדים טמאה. ותירץ, דעדיף ליה להקשות מרבי יוחנן שהיה רבו. עוד תירץ, דמהנך מתניתא הוי מצי לדחויי, דהיינו טעמא דטמאה משום דכיון שיש בתוכה דם או תוכה מאדים, מוכחא מילתא דהחתיכה עצמה היא דם, אבל לרבי יוחנן דמטהר היכא שיש בתוכה דם או תוכה מאדים, ורק בדם אגור מטמא, על כרחין דטעמיה לאו משום הוכחה דהחתיכה עצמה היא דם, אלא משום הדם עצמו, ולכך מקשינן מיניה ארואה בשפופרת, וכתירוץ זה כתב גם **המהר"ם**.

דף כב ע"א

א) תוס' ד"ה **כי פליגי בחתיכה בתוה"ד**, דפליגי בחתיכה העשויה כמין שפופרת וכו' דתנא קמא מטמא וכו'. הקשה **המהר"ם**, היאך משמע מתנא קמא דמטמא בחתיכה העשויה כמין שפופרת, דלכאורה אדרבה מדבריו נשמע דבא לטהר, דאמר "אם אין עמה דם טהורה" דבעינן ולא בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה. ותירץ, דמדברי חכמים נשמע לתנא קמא, דמדקאמרי חכמים, אין זה דם נדה, דהיינו שאין זה הדם שטימא כיון דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה העשויה כשפופרת, מכלל דשמעו ליה לתנא קמא דטימא בכהאי גוונא, וטיהר רק בחתיכה של בשר או בשפיר.

ב) גמ', ודם טמא דהא אתי דרך מקור. כתב **התוס' הרא"ש**, דהחתיכה ודם שבתוכה טמא, משום שנגע במקור, אף שאין עליה לא תורת אוכל ולא תורת משקה.

ג) גמ', שם. הקשה **בתוס' הרא"ש**, דגם אי נימא דהדם והחתיכה קבלו טומאה מהמקור, איך הם חוורים ומטמאין את האשה לטומאת ערב, והלא

דהחתיכה שהפילה לפנינו ואין עליה דם, ועוד בדבקה עצמה ומצאה טהור ולכך ודאי טהורה. וכן תירץ **המהרש"א**. אבל **הרשב"א** הביא פירוש רש"י [ואינו לפנינו], דתנא קמא דמתניתין נמי לא מטהר לגמרי אלא מספק, ותולין.

דף כא ע"ב

יא) גמ', מביאה קרבן ואינו נאכל. כתב **בחיודשי הריטב"א** (בעמוד א'), דמביאה קן שלם, אחד לעולה ומתנה דאי לא חייבת תהיה נדבה, ואחד לחטאת שבאה על הספק כדאמרינן **בכריתות** (ז:), ואינו נאכל דילמא אין כאן לא לידה ולא זיבה.

יב) גמ', מביאה קרבן ונאכל שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. הקשה **הראב"ד בבעלי הנפש** (שער תיקון הוסתות סימן א אות כא), כיון דלא חזינן לדמא, ולא ידעינן אי דם טמא ראתה בפתיחת הקבר או דם טהור הוה, אמאי נאכל הקרבן, ליחוש דלמא דם טהור הוה. ותירץ, דמכאן מוכח דרוב דמים שבמקור טמאים, ולכך גם בלא ראינו את הדם תלינן דודאי ממראות הטמאים הוה, וכודאי טמאה משוינן לה. אבל **הרז"ה** בהשגות (שם) חולק, דאין מכאן שום ראייה, דכי אמרינן שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, היינו בלא דם טמא, וכך אין אנו צריכים לראות את הדם, דודאי טמא הוה. ועיין **בחיודשי הגרע"א** שכתב, דהנפקא מינה בינייהו, בגוונא שהיתה פתיחת הקבר וראתה דם טהור, דלראב"ד טהורה כיון דלפנינו הדם טהור, אבל להרז"ה כיון דהקבלה דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם טמא, בכהאי גוונא נמי טמאה, דתלינן שעל כרחין היה גם כן דם טמא ונאכל.

יג) גמ', סומכוס אומר משום רבי מאיר וכו' ואם לאו טהורה. הקשה **בחיודשי החתם סופר**, אמאי טהורה, כיון דשיטת רבי מאיר **לעיל** (יח:) דחיישינן למיעוטא, אמאי לא ניחוש למיעוט דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, דהא ודאי דמיעוט איכא. ותירץ, דמכאן מוכח דאפשר לצרף חזקת טהרה של האשה לרובא, ובכהאי גוונא לא חיישינן למיעוטא.

יד) גמ', רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם אמו טמאה לידה. כתב **הרמב"ם** (פ"י מאיסורי ביאה ה"ד) המפלת חתיכה לבנה אם נקרעה ונמצא בה עצם הרי זו טמאה לידה. וכתב **הסדרי טהרה** (סימן קצד ס"ק י"ב), דלכאורה נראה מלשונו דסבר דאין בדיקה זו חובה, וסייעתא למה שכתב **מוהר"א ברודא** (הובאו דבריו בשו"ת מעיל צדקה (סימן מו), דבדיקה זו אינה אלא להקל עליה אם תמצא בו עצם טמאה לידה, ובודאי יהינן לה ימי טוהר, ולכך יש לומר דלא חייבת לבדוק אם יש עצם או לא, דבין כה וכה טמאה. אמנם הסדרי טהרה דחה לאותה שיטה, וכתב דלשון הרמב"ם "אם נקרעה" לאו דוקא, והעיקר כלשון הברייתא "קורעה" דחייב לבדוק אם יש עצם אם לאו, ועיין מה שכתבנו באות ז ובאות ו.

טו) גמ', אם יש בה עצם אמו טמאה לידה. הקשה **הנודע ביהודה** (יורה דעה קמא סימן סב), אמאי לא אמרינן איפכא גם כן דאם אין בה עצם טהורה, וכדאמרינן גבי חתיכה. ותירץ, דאכן כדי שתהיה טמאה בעינן בירור גמור שיש בה עצם, אבל מספק לא מספקינן בולד, דרוב חתיכות אין בהם ולד, ולכך לא בעינן כדי שתהיה טהורה לדעת שאין בה עצם ואפילו מספק טהורה ועיין מה שכתבנו באות האבא.

טז) גמ', שם. כתב **המעיל צדקה** (סימן מו), דאם אין בה עצם אינה טמאה לידה, אבל הביא בשם מורו הגאון **מוהר"א ברודא**, דדעתו להחמיר בזה. וגם בלי עצם טמאה לידה, כיון דהפילה ואפשר שהיה ולד. אמנם **בסדרי טהרה** (סימן קצד ס"ק"י) דחה דבריו, וכתב דאין לחוש לדבריו אחר שכל הפוסקים כתבו דאם אין עצם טהורה, בלא שום חולק ועיין מה שכתבנו לעיל אות ד.

שיעור לטמא, אבל מכל מקום כיון דאין כאן שבעה נקיים בלא זיבה דין הוא שיסתור.

(ז) גמ', שם. הקשה המרדכי בחולין (סימן תשל"ז), כיון דהרוב הוא קרי ליבטל צחצוחי הזוב בקרי, ולא יסתור. ותירץ, דכיון שההיתר לא היה ניכר לבדו בעולם, אלא בא בתערובת כהאי גוונא אין דין ביטול ברוב. ועיין בחידושי החתם סופר שכתב, דאמרינן כן דוקא באינו מינו, אבל לא במין במינו, עיין שם טעמו, ועיין באות הקודמת.

(יא) גמ', ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי. פירשו בחידושי הרשב"א ובחידושי הריטב"א, דהספק בגמ' היה אי דם יבש חשיב דם, ופשטינן מהא דדם הנדה מטמא יבש, ודחינן דנעשה יבש לא קא מיבעיא לי, דכיון דנחתא ליה טומאה לא נפיק מתורת דם טמא אפילו אי נתיבש אחר כך, אלא כי קמיבעיא לי כשהיה יבש מעיקרו דלא נחתא ליה טומאה בלחותו אי מקרי דם לאחתי עליה טומאה. ועיין מה שכתבנו בעמוד ב' באות הבאה.

דף כב ע"ב

(יב) תוס' ד"ה אם נמוחו טמאה, ואם תאמר וכו'. כתבו בחידושי הרשב"א והריטב"א (בעמוד א'), דלא דמי, דכיון שהנידון כאן הוא אי דם יבש חשיב דם, אם כן גם אם נמוחו אחר כך אין סיבה שתחול עליו טומאה אי דם יבש לא טמא, מאחר ומעיקרו היה יבש. ולא דמי לההיא דשרץ דנמוח טמא, כיון דנחת עליה טומאה בלחותו, אינו עולה מטומאתו עד שנתייבש לגמרי, שלא יוכל לחזור לכמות שהיה על ידי שרייה. וכתב החכמת בצלאל, דלכך כוונת התוס' בתירוץ השני.

(יג) גמ', אי הכי בלא נמוחו. הקשו בחידושי הרשב"א והריטב"א, לפי מה שפירשו התוס' ד"ה אם נמוחו, דפשטינן מהכא דלא בעינן שיוזב הדם כדי לטמא, מאי מקשינן "אי הכי", אדרבה אי נימא דבעינן לדידה זב ממש תקשי ליה מתניתין טפי, דאפילו נמוחו אמאי טמא, הא בעינן שיוזב מהמקור, וכתב הריטב"א דצריך לומר, דהאי "אי הכי" אינו מתפרש באופן של "אי אמרת בשלמא", אלא שאלה בעלמא לפרושי מתניתין אתא.

(יד) גמ', כי לא נמוחו בריה בפני עצמה היא. כתב הראב"ד בבעלי הנפש (שער הפרישה), דמאי דאמרינן דאי לא נמוחו טהורה, היינו דווקא הני השנויין במתניתין שיצאו מן האשה כמין בריה קליפות ושערות ויבחושינן וכן עפר, דהנך נחשבין בריה, אבל הרואה דם היוצא יבש מעיקרו טמא, אף דלא קרינן ביה "כי יזוב", ואפילו לא נימוח טמא, דדווקא הני דצורתן מוכחת דכי לא נמוחו דבריה נינהו ולא דם, אבל בסתם דם יבש טמאה בכל גווני. וכן דעת הרשב"א בחידושו כאן ובתורת הבית (בית ז' שער א). אבל הר"ז"ה (בהשגות על בעלי הנפש אות ה) פליג וסבירא דאין חילוק, והרואה דם יבש מעיקרו תטיל למים ואי לא נימוח לא הוי דם, וטהורה, וכן הסיק הרא"ש (פ"ג סימן ג).

(טו) גמ', מעשה באשה שהיתה מפלת וכו'. כתבו בחידושי הרשב"א והריטב"א, דמהלשון "שהיתה מפלת" יש לדקדק דמיירי שהיתה למורה בכך, דאילו במעוברת דווקא איירי הוי ליה למימר שהפילה, אלא שמע מינה דכל שלא נמוחו תלינן בבריה בכל אשה, ולא במעוברת בלבד.

(טז) גמ', וחכמים שאלו לרופאים. כתב בגליון מהרש"א בשם שאלות ותשובות שבות יעקב (ח"ג סימן סה), דלכאורה בעינן דוקא שני רופאים, ואפשר דבאחד לא סגי, דאולי אמר בדדמי, אבל כששני רופאים אומרים אותו דבר אפשר לסמוך עליהם ולא חוששים שטעו.

(יז) גמ', ואמרו להם אשה זו מכה יש לה וכו' תטיל למים וכו'. הקשה הרא"ש בשאלות ותשובות (כלל שני אות יח), כיון דידעינן דמכה יש לה, למה תטיל

המקור אב הטומאה, והם נהיו רק ראשון מחמת נגיעת המקור. ותירץ, דהלכות מקור הם הלכה למשה מסיני וכמו שכתבו תוס' לעיל (טז). ד"ה במקור. [ועיין רש"י לעיל (טז). ד"ה מקומו טמא, דהדם עצמו הוי אב הטומאה מחמת המקור. וצריך לומר, דכיון דגדל במקור נהיה לו טומאת מקור עצמו. (ש.א.ג.)].

(ד) גמ', בעא מיניה רבה מרב הונא. כתב בחידושי הרשב"א, דהא דבעי לה הכא, ולא במתניתין לקמן (מ). גבי דין רואה קרי, משום דהכא איירי ברואה דם בשפופרת, ודומה.

(ה) גמ', הרואה קרי בקיסם מהו. כתב בתוס' הרא"ש, דלא נקט בשפופרת משום דפי האמה דחוק, ולכך איירי בקיסם חלול. נהא דפירש קיסם חלול היינו לפירוש תוס' ד"ה אלא דהנודן משום דלא נגע בפי האמה, אבל לפירוש רש"י ד"ה אינו מטמא דהחסרון משום דאין שיעור לא בעינן לאוקמי בקיסם חלול].

(ו) גמ', ממנו אמר רחמנא עד דנפיק מבשרו ולא בקיסם או דלמא האי ממנו עד שתצא לחוץ. הקשה בחידושי הרשב"א, אמאי קא מיבעיא ליה, הא מתניתין היא לקמן (מ): דאין זב ובעל קרי מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ, אלמא האי ממנו להכי הוא דאתא. ותירץ, דהיא דגופה קא מיבעיא ליה, כיון דמצינו בזבה דריבה הכתוב שמטמאה בפנים כבחוף, הא דתנינן לגבי זב ובעל קרי דאין מטמאין עד שתצא לחוץ, האם מהא דכתיב "ממנו" דרשינן ליה, ולפי זה הרואה קרי בקיסם, טמא, דהא יצאה טומאתו לחוץ, או דלמא האי דבעינן שיצא לחוץ מזבה גמרינן לה, דמדאיצטרין קרא לגבייהו לרבווי שתטמא בפנים כבחוף, אלמא בוב ובעל קרי מדינא לא מטמא עד שתצא לחוץ, והאי ממנו דרשינן עד שיצא מבשרו ולא בקיסם.

(ז) גמ', האי ממנו עד שתצא לחוץ. הקשה בחידושי הרמב"ן, דמהא בעינן הכא קרא למילף דלא מטמא בפנים, חזינן דאי שתיק קרא מיניה מסברא אמרינן דמטמא אפילו בפנים, ואילו לעיל (כא): בעינן קרא לגבי זבה, "בבשרה", דמטמאה בפנים כבחוף, אלמא דאי שתיק קרא לא מטמא עד שתצא לחוץ. ותירץ, דכיון דגלי רחמנא בזבה שמטמא בפנים כבחוף, איצטרין קרא לגלווי בזב שאינו מטמא אלא בחוף דהוה אמינא למילף מהדדי הואיל והוקשו לקמן (לב): לכמה דינים. עוד תירץ, דבאיש בדין לטמאות משנעקב משום דאין מקום להתעכב וממילא הוא שותת ויורד, מה שאין כן בנשים שהדם מתעכב בפרוזדור, ולולי קרא הוה אמינא דלא תטמא עד שיצא לחוץ ממש. ועיין באות הקודמת.

(ח) תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, והלא דרך קיסם יכול לראות הרבה וכו'. כתב הערוך לנר, דיש ליישב, דכיון דבעל קרי אינו מטמא עד שתצא טומאתו לחוץ, ומה שבחוץ שכבר יצא ונדחק מפי האמה ודאי דגם אינו מטמא, אם כן מאי דאמרינן דבעי שיעור כחתימת פי האמה היינו בבת אחת ובאותו רגע שיוצא, דמה שבפנים לא מטמא, ומה שכבר יצא לא מצטרף, ולכך סבר רש"י דאי רואה בקיסם בציר ליה שיעורא.

(ט) גמ', היינו טעמא דסותר לפי שאי אפשר בלי צחצוחי זיבה. הקשה בחידושי הרמב"ן, הא גם זיבה בעי שיעור חתימת פי האמה לטמאות לרבי נתן דלהלן (מג:), והכא סבר רב הונא כוותיה [כפי שפירש הרמב"ן] ואם כן מאי אהני צחצוחי זיבה לסתור. ותירץ, דכיון דיוצא עם שכבת זרע שהוא חותם פי האמה, הרי הוא כנוגע ממש כיון דמין במינו אינו חוצץ. ובחידושי הרשב"א הקשה, דזוב וקרי שני מינין מוחלקים הם לגמרי כדאמרינן לקמן (לה:). ועוד, מאי אהני הא דלא חייצא, הא מכל מקום שיעור זוב כחתימת פי האמה בעינן וליכא, ואי נימא דהקרי מצטרף, הדרא קושיא לדוכתא דמצינו קרי שסותר. ועיין באות הבאה. ובחידושי הר"ן תירץ, דאין הכי נמי דאין

ותירץ, דצריך לדחוק ולפרש כמו הרישא, דהחתיכה דאיירינן היינו שיודעת שהפילה כמין דגים ושקצים אבל לא יודעת איך נראו.

כא) גמ', כל גזרה שוה שאינה מופנה וכו'. הקשה בהגהות יעב"ץ (ד"ה ויצר לאפנויי), כיון דקיימא לן בפרקין דלעיל (יט:), דאין אדם דן גזירה שוה אלא אם כן קבלה מרבו, אם כן כי קבלה מרבו אמאי צריך לאפנויי, וכן מאי האי דאמרינן דלמדין ומשיבין, הא קבלה מרבו. ותירץ, דצריך לומר דמאן דבעי מופנה סבירא ליה דלא בעינן לקבל הגזירה שוה מרבו, וההיא דלעיל לאו דכולי עלמא היא, וכן משמע לעיל דרבי מאיר גופה פליג אהאי כללא. [ולכאורה קושיתו דוקא אי פירוש הא ד"אין אדם דן גזירה שוה אלא אם כן קבלה מרבו", היינו דבעינן קבלה עד משה רבנו, כמו שפירש רש"י סוכה (יא:): ד"ה לא ילפינן, אמנם לשיטת הרמב"ם בספר המצות (להבנת הקנאת סופרים בשורש ב). דבית דין הגדול דן אותה מעצמו, כיון שידע לחקור היטב אם מלים אלו נכתבו לשם כך בתורה, לא קשיא, דבעו לדעת שתהיה מופנית]. והש"ה הק' (בתורה שבעל פה ערך גזרה שוה) תירץ, שמה שנתקבל היינו או לדרוש מאלו הפסוקים, או שהדינים נתקבלו, והחכמים דרשו מדעתם מהמלים המתאימות, (ועיין בבא מציעא פז: ובראשונים שם) ובהאי גוונא יש מקום לחלק בין מופנה לאינו מופנה.

מים, הא אפילו אי נמוחו טהורה, דאמאי תהיה טמאה, הא אמרינן לעיל (טז:), דהרואה דם מחמת מכה תולה במכתה וטהורה, ונשאר בקושיא. ועיין מה שכתבנו באות הבאה.

יח) גמ', תטיל למים וכו'. כתב התוס' הרא"ש, דלא היה ברור לרופאים שיש לה מכה בתוך מעיה, ולכך אמרו דתטיל מים, ועל ידי כך יבדק הדבר, דאם נמוחו נדע שאכן זה לא מחמת מכה אלא דם, אבל אם היו בטוחים דהוי מכה לא בעינן שתטיל למים. ועיין באות הקודמת. ובאות הבאה.

יט) גמ', שם. כתב החכמת בצלאל, דיש אחרונים שסוברים דמה שנאמר הכא תטיל למים היינו מדברי חכמים, משום דלא סמכו אמה שאמרו הרופאים, ורצו לבחון דבריהם על ידי הטלה למים, ולפי זה צריך לומר דאין לסמוך ארופאים, אמנם לשיטת הרא"ש הבאו דבריו באות הקודמת, משמע דשפיר שייך למיסמך עלייהו, ועיין שהביא דעות רבות בענין זה.

כ) גמ', דעביד דם דקריש והוי חתיכה אבל בריה לא הוי. הקשה הערוך לנר, הא קיימינן ללישנא קמא דרבי יוחנן לעיל (כא:), ואיהו סבירא ליה דבחתיכה של ארבע מיני דמים רבנן לא פליגי, ומוקי פלוגתייהו באינה יודעת מה הפילה, אם כן הכא במאי איירינן, אם בשלא מארבע מיני דמים לרבי יהודה נמי פשיטא דטהורה, ואי של ארבע מיני דמים, תנא קמא לא פליג עלה.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ה נאחבת חפר"ה כ"פ"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>